

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

3. De Actionis prædicamento.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

ex eo quod vestis sit in corpore: similiter actio non dicitur esse ad, sed esse ab, & passio est in passio.

Confirmatur: si sex vltima prædicamenta essent relationes, necessario essent mutue: hoc autem est falsum, quia actio, & passio non sunt simul natura.

Respondeo negando minorem, ad cuius probationem dico manifestum esse, sex vltima prædicamenta dicere ex natura sua intrinseca esse ad tam bene quam similitudo: nam actio ordinat agentem ad effectum, passio effectum seu passum ad agentem, vbi locatum ad locum, quando rem existentem ad tempus, & ita de reliquis, sicut similitudo ordinat album vnum ad aliud album coexistens. Nec refert, quod actio dicatur esse ab agente, passio in passio, vbi in loco, nam etiã similitudo dicitur esse in subiecto, & tamen non propterea dici debet quod non sit relatio. Præterea, improprie dici à Complutensibus, quod vestis sit in corpore, & falsum esse, quod habitus sequatur ex eo, quod vestis sit in corpore, imò ab ipso habitu habetur vestis esse in corpore, seu vt proprius dicam, vestis circa corpus aut applicata corpori.

16 Confirmatur responsio, quia ideo aliquid est essentialiter actio, non quia est ab agente quomodocumque, sed quia est ab ipso sic, vt ab ipsa denominatur per se formaliter agens producere aliud: & ideo aliquid dicitur essentialiter passio, non quia est in passio quomodocumque, sed quia est in ipso sic, vt ab ipsa denominetur passum pari ab aliquo: & ideo aliquid dicitur esse vbi, non quia est in loco quomodocumque, nec quia ponit in loco quomodocumque, sed quia est ratio formalis, à qua essentialiter & formaliter habet aliquid actu constitui in loco: ergo actio, passio, & vbi dicunt ordinationem actualem vnius ad aliud, nimirum, agentis ad passum, passi ad agens, locati ad locum: ergo dicunt esse ad non minus quam similitudo, quæ propterea dicitur esse ad essentialiter, quia minus ipsius est referre actualiter vnum extremum ad aliud.

17. Ad confirmationem obiectionis, Respondeo primo, quod si aliquæ relationes ex sex vltimis prædicamentis non essent mutue, inde formaliter non sequatur, quod non essent relationes; neque enim ex conceptu relationis vt sic, habetur necessario, quod debeant esse mutue, vt patet in relationibus tertij generis, quæ secundum ipsosmet aduersarios non sunt mutue.

Respondeo secundo, concedendo sequelam maioris, & negando minorem: ad cuius probationem, dico aliud esse, quod relationes sint mutue, aliud quod sint simul natura; ad ipsam autem rem dico, quod certum sit reliquas relationes spectantes ad vltima prædicamenta, præter actionem & passionem, esse simul natura; vnde quantum ad hanc rationem, saltem illæ possunt esse relationes. De actione etiam & passione certum est, quod sint simul natura quantum ad hoc, quod ab vna ad alteram sequatur subsistendi consequentia pro quocumque instanti temporis, nec alia simulras naturæ necessario requiritur in omnibus relationibus.

QVÆSTIO III.

De Actionis prædicamento.

Explicatur sententia Scoti de Actione.

Nomen actionis est æquiuocum.

18. Nomen Actionis, vt aduertit Doctor in 4. dist. 13. quæst. 1. & quodlib. 13. est æquiuocum; significat enim plura secundum diuersam rationem; primo enim significat actiones vitales, quibus potentia vitales tendunt in sua obiecta, vt intellectus in intelligibile, voluntas in volubile, visus in visibile, quæ actiones sunt de prædicamento qualitatibus, & non huius prædicamenti.

Secundo sumitur aliquando à Philosopho pro reacta, seu pro effectu, qui producitur ab efficiente: & sic etiam non spectat ad hoc prædicamentum, sed ad illa, ad quæ spectat res illa producta.

Tertio sumitur pro respectu, seu relatione, quæ supponitur resultare in re, quæ aliam rem producit statim atque illam producit; & manet in illa re, quandiu coexistit cum re producta: & actio hoc modo spectat potius ad prædicamentum *Ad aliquid*, quam ad hoc prædicamentum, si tamen derur talis actio, seu productio, de quo egi supra disp. de relatione num. 46.

Quarto, sumitur pro respectu educentis ad formam, quæ educitur ab aliquo agente ex potentia alicuius subiecti.

Quinto pro respectu inducentis ad formam, quam inducit aliquid agens in aliquid subiectum.

Sexto denique sumitur pro respectu transmutantis ad transmutatum, mediante quod scilicet aliquid agens mutat aliquid subiectum.

19. Ex his tribus vltimis respectibus certum est posse dari respectum inducentis, sine respectu educentis; anima enim rationalis inducitur & non educitur: non potest tamen esse educio sine inductione, nihil enim educitur ex potentia alicuius, quod non recipiatur in ipsomet. Potest etiam dari respectus transmutantis sine educatione, vt patet in transmutatione corporis, quæ est altera pars viuientis per animam rationalem, non tamen sine inductione, quia nihil potest transmutari proprie loquendo, hoc est intrinsece, per receptionem formæ, quam non habuit ante, quin inducatur illa forma in illud, quod transmutari dicitur. Vnde existimo actionem educiuam realiter identificari actioni inductiuæ, & actionem transmutatiuam realiter identificari actioni inductiuæ in hoc sensu, quod illa actio qua transmutatur aliquid subiectum, debeat necessario esse actio, qua inducitur aliquid in ipsum; & illa actio, qua inducitur in subiectum, debeat necessario esse actio, qua transmutatur; & denique illa actio qua aliquid educitur ex subiecto, debeat esse & actio, qua inducitur aliquid in ipsum, & consequenter actio, qua transmutatur illud subiectum. Vnde quando Scotus videtur distinguere actiones has, existimo quod debeat intelligi, non de distinctione reali, sed potius de distinctione aliqua formali, vel rationis, vel etiam de distinctione reali in hoc sensu, quod bene possit actio transmutantis aliqua esse distincta realiter ab omni actione educiuâ, hoc enim est certum, quod transmutatur aliqua res per formam, quæ non educitur à potentia eius.

20. Difficilius, est quod Scotus supra in quarto, num. 11. dicit, respectum inducentis ad inductum, & educentis ad educitum esse respectum intrinsecus aduenientem; respectum vero transmutantis ad transmutatum esse respectum extrinsecus aduenientem, atque adeo respectum transmutantis ad transmutatum solummodo spectare ad hoc prædicamentum, non vero respectum inducentis ad educitum. Cuius rationem assignat, quod non possit esse forma inducta aut educita simul cum inducente aut educente, quin sit respectus educationis aut inductionis; possit autem esse transmutans v. g. causa transmutatiua & transmutatum, hoc est subiectum ab ipso transmutabile sine transmutatione, nimirum in casu, quo poneretur aliquid impedimentum, vt si adesset fortior agens, aut deesset concursus diuinus. Hæc doctrina mihi semper visa est difficilis, & si vera esset, falsum esset quod paulo ante diximus, nempe actionem transmutatiuam identificari realiter semper actioni inductiuæ alicui, & actionem educiuam semper identificari alicui actioni transmutatiuæ, quia omnis relatio extrinsecus adueniens distinguitur realiter ab omni relatione intrinsecus adueniente, alias non ponerentur in prædicamentis realiter distinctis.

Ideo autem hæc doctrina visa mihi est difficilis primo, quia si distinguitur realiter actio educiuâ transmutatiua sanè transmutatiua non potest esse prior quam educiuâ, sed potius è contra educiuâ debet esse prior: hoc autem supposito videtur quod relatio transmutantis, seu actio transmutatiua sit intrinsecus adueniens, quia sequitur necessario suppositis extremis, & educatione formæ seu inductione eius ita, vt de potentia Dei absoluta non possit non esse magis quam similitudo duorum alborum possit non esse, supposita eorum coexistentia: sed illa relatio, quæ necessario sequitur positis extremis, & aliqua ratione priori, quæ non sit actio productiua istius relationis, est intrinsecus adueniens, vt patet ex dictis quæstione prima huius disputationis: ergo illa relatio transmutantis esset extrinsecus adueniens in casu supposito.

Secundo, quia videtur quod relatio educentis aut inducentis sit extrinsecus adueniens, quia illa relatio est extrinsecus adueniens, quæ non sequitur necessario positis extre-

Inductio potest esse sine educatione non è contra. Transmutatio potest dari sine educatione, sed non sine inductione.

Actio educiuâ realiter identificatur actioni inductiuæ & etiam actio transmutatiua.

An actio inductiuâ, & educiuâ, sit relatio intrinsecus adueniens.

Contra partem affirmatiuam.

extremis & quibuscumque conditionibus præiis: sed posito calore v.g. & calefactio & omnibus prærequisitis ad educationem aut inductionem, non necessario sequitur educatio aut inductio inter calorem & calefactum illud, nam non sequeretur illa educatio aut inductio, si calor esset educatus ab alio calefactus; & si esset productus à solo Deo absque subiecto, non esset educatio aut inductio in vilo agente terminata ad illum calorem: ergo tam bene est relatio extrinsecus adueniens, quam unio materiæ ad formam, aut ubi, quæ secundum Scotum sunt relationes extrinsecus aduenientes.

Explicatio
Doctores.

Propter has difficultates existimo Doctorem, quando dicit quod educatio & inductio sit relatio intrinsecus adueniens, intelligendum esse conformiter ad principia alia communia de productione. Itaque quemadmodum secundum illa principia causa producat, v.g. homo generans hominem dicitur productiones diuersæ rationis ad rem productam, vnam quæ spectat ad prædicamentum actionis, & manet solummodo, vel quoad manet res in fieri ab illa causa, vel quoad actualiter dependet ab illa causa; & altera productione, quæ est de prædicamento Ad aliquid, quæ presupponit priorē, & manet quoad extrema illa manet, siue res producta dependat actualiter à causa siue non dependat; Ex quibus productionibus prior est relatio extrinsecus adueniens, posterior vero intrinsecus adueniens: Ita causa educens aut inducens dicitur duplicem educationem, aut inductionem; vnam quæ manet quamdiu res est in fieri, aut actu dependet ab inducente; & alteram, quæ ad illam sequitur & manet quamdiu res educata, & educens existunt in rerum natura, siue actu dependeat res educata ab educente, siue non; ex quibus prior educatio aut inductio est relatio extrinsecus adueniens, & de illa procedit discursus præmissus contra doctrinam Scoti; posterior vero est intrinsecus adueniens, & de illa loquitur Scotus, nec contra eam facit ille discursus. An autem reuera sint illæ duæ educationes, iisdem rationibus probandum aut improbandum est, quibus vtuntur auctores ad probandum aut improbandum, quod detur paternitas inter patrem & filium, & sequens necessario ad illos, supposita productione vnius ab altero. Quod totum dictum sit ad defensionem, & intellectionem doctrinæ Scoti in prædicto loco.

Explicatur sententia Porretani de Actione.

Sententia
Porretani
de actione.

Definitio
actionis
data à Gil-
berto non
comprehen-
dit omnem a-
ctionem præ-
dicamentum hu-
manum.

22. **G**ilbertus Porretanus definit Actionem esse illud, secundum quod in id, quod subiicitur, agere dicimur, id est, secundum quod transformamus aliquod subiectum, inducendum aliquam formam in ipsum. Hoc est: Actio est aliqua forma, à qua formaliter denominatur aliqua causa actu transmutat aliquod subiectum. Quam definitionem admittit Scotus supra esse bonam, non tamen prout comprehendit omnem omnino respectum, qui spectat ad hoc prædicamentum, sed prout comprehendit omnem actionem causæ efficientis, vt efficiens est. Ratio autem cur non admittat eam, vt comprehendentem omnem respectum huius prædicamenti, est, quia informatio quasi actiua causæ formalis, à qua dicitur actu informare subiectum, spectat ad hoc prædicamentum, neque enim potest assignari aliud prædicamentum, ad quod spectet; & tamen non conuenit ipsi proprie loquendo prædicta definitio, quia non est verum proprie loquendo, quod forma agat in materiam, sola enim causa efficiens dicitur proprie loquendo agere ex vfu Philosophorum. Similiter concursus materiæ, quo influit materialiter in formam, quæ ex potentia eius educitur, spectat ad hoc prædicamentum, & tamen propter eandem rationem non conuenit ipsi prædicta definitio, proprie loquendo. Ratio etiam cur Scotus admittit prædictam definitionem, vt comprehendentem omnes actiones causarum efficientium spectantes ad hoc prædicamentum est, quod omnibus & solis illis conueniat proprie loquendo: omnis enim, & sola causa efficiens agit actione huius prædicamenti in id, quod subiicitur.

23. **D**ices: Deus est causa efficiens respectu effectus, quem creat, v.g. respectu Ageli, & tamen non agit in aliquid, quod subiicitur; quia Angelus creatur non sit ex præsup-

posito aliquo subiecto, in quod diceretur Deus agere, dum producit Angelum.

Respondetur ad hoc communiter, Deum producendo talem effectum non agere actione huius prædicamenti, quia non datur actio huius prædicamenti, nisi respectu effectus, qui accidentaliter dependet ab agente sic, vt possit esse sine tali dependentia: Angelus autem non sic accidentaliter dependet à Deo, sed essentialiter, vnde dependentia ipsius ad Deum est identificata realiter ipsi.

Dices secundo: Deus posset creare albedinem extra omne subiectum; & dependentia albedinis ab ipso in tali casu esset dependentia accidentalis, quia posset esse absque tali dependentia; sed tamen Deus sic producendo albedinem non ageret in id, quod subiicitur: ergo illa definitio actionis non comprehendit omnem actionem huius prædicamenti. Probatur consequentia, quia omnis actio, à qua accidentaliter dependet effectus, spectat ad hoc prædicamentum.

Respondetur negando consequentiam cum sua probatione, quia solum actiones causarum secundarum spectant ad hoc prædicamentum.

14. **E**t si quæras, cur illæ solæ spectarent potius, quam omnes, à quibus accidentaliter tantum dependent effectus, & non essentialiter.

Respondeo, in mea sententia rationem esse facilem, quia nulla actio spectat ad hoc prædicamentum præter actiones, quæ sunt accidentia: nulla autem actio Dei solius, siue ab ea essentialiter siue accidentaliter dependet effectus, est accidens, nam consistit, vt suo loco dicam, in volitione libera Dei, quæ vult effectum producere, quæ volitio non est accidens, vt patet. Quod si actio Dei esset quid distinctum à Deo & effectui, profecto non esset vlla ratio cur excluderetur ab hoc prædicamento, & consequenter quandoquidem non conueniret ipsi prædicta definitio, non esset bona, quandoquidem non comprehenderet omnem actionem, etiam effectiuam, spectantem ad hoc prædicamentum.

Dices tertio: Actio, quæ creatura crearet, spectaret ad hoc prædicamentum, & tamen non conueniret ipsi prædicta definitio.

Respondeo, secundum plurimos Scotistas, non esse possibilem talem actionem; quod si possibile esset, profecto prædicta descriptio actionis vt sic non esset bona: vnde illi qui tenent, quod creatura possit de potentia Dei absoluta creare vel totaliter, vel partialiter, debent consequenter negare prædictam definitionem, vt adequatam omni actioni spectanti ad hoc prædicamentum: nec esset magnum inconueniens negare bonitatem eius, neque enim Gilbertus ille Porretanus tantæ autoritatis haberi debet, vt non possit negari definitio quæcumque ab ipso tradita, si non constaret bonitas eius aliunde, quam ab ipsius autoritate.

Clarius explicatio Actionis.

25. **Q**uod si velit aliquis clarius, & sine inuolutione aliarum difficultatum, non necessario hic examinandarum, declarare naturam actionis vt sic, spectantis ad hoc prædicamentum: Dico Actionem vt sic comprehendentem omne illud, quod spectat ad hoc prædicamentum, bene explicari esse accidens quo mediante formaliter aliquid communicat esse alteri, abstrahendo à modo, quo communicat illud esse, siue scilicet id fiat per receptionem, siue per informationem, aut inhesionem, siue sine receptione aut inhesionem aut informationem. Hæc descriptio patet esse bona, quia omni & soli actioni huius prædicamenti conuenit; conuenit enim influxui, quo materia dat esse formam; & informationi, quæ forma informat materiam, dando seipsam illi, & influxui, quo efficiens producit quemcumque effectum, quem producit mediante accidente, siue illud producit transmutando, siue sine transmutatione, quidquid sit an actio talis absque transmutatione, sit possibile, necne. Excluditur autem actio Dei omnis, quæ consisteret in volitione eius, & quæ identificaretur realiter effectui producti, quia nec volitio eius est accidens, nec aliquid identificatum realiter creaturæ est accidens respectu istius creaturæ, vt patet.

Clarius
explicatio
actionis.

Quid actio
causæ effi-
cientis.

Actio autem causa efficiens, ut sic, potest bene describi esse accidens, à quo actualiter denominatur producere aliquid, aut dare, ipsi esse absque receptione, aut informatione eius, aut inhaione in ipso. Hæc descriptio similiter patet, quia omni & soli conuenit. Dicitur dare ipsi quia in hoc conuenit actio causæ efficientis cum causalitate causæ materialis & formalis. Dicitur absque receptione, ut distinguatur à causalitate causæ materialis. Dicitur absque informatione aut inhaione, ut distinguatur à causalitate causæ formalis tam substantialis, quam accidentalis. Solum potest esse difficultas circa totam hanc resolutionem in illo quod dixi, actionem, ut sic comprehendentem omne, quod spectat ad hoc prædicamentum, & actionem ut sic comprehendentem omnem actionem causæ efficientis spectantem ad hoc prædicamentum esse accidens: nam qui negant intercedere inter causam & effectum aliquid medium, negarent consequenter actionem ut sic debere esse accidens; unde ne videamur supponere hoc gratis, iam veritatem istius suppositi examinabimus: & quia est eadem ratio de actione ut sic, & de actione causæ efficientis, breuitatis & claritatis causa, solum in particulari examinabimus an id sit verum de actione causæ efficientis.

An detur aliquid medium inter efficiens & effectum, quod habeat rationem actionis.

26 *Prima sententia est Nominalium non requiri aliquid medium inter causam efficientem, & effectum ab ipso productum ad hoc ut denominetur formaliter producere illum effectum. Hanc tenent expresse Occamus, quod l. 6. Gabriel in 1. dist. 3. Greg. in 1. dist. 28. q. 2. Aliaco in 1. q. 7. Rubion. 3. dist. 1. q. 1. Baconius ibid. quos sequitur Uvadingus de Incarnatione disput. proem. dub. 3. qui eam tribuit D. Thomæ.*

Communior sententia inter alios auctores tam Scotistas & Thomistas, quam recentiores, est intercedere aliquid inter causam, & effectum ab ipso productum, à quo formaliter habeat esse producens talem effectum, & quod consequenter habeat rationem actionis.

CONCLUSIO I.

Non datur
actio me-
dia inter
causam, &
effectum,
quia à nulla
alia causa
nequit pro-
duci.

27. *Quotiescumque causa aliqua producit aliquem effectum, qui non potest ab illa alia causa produci, non est necesse ut intercedat aliquid inter illam causam & effectum realiter ab ipsis distinctum, à quo formaliter illa causa habeat producere illum effectum: sed illa causa habebit denominationem formalem producentis, aut seipsa, supposita existentia effectus, aut ab ipsomet effectu existente, & effectus habebit denominationem formalem producti à seipso. Hæc conclusio debet esse communis inter auctores utriusque sententiæ præmissæ, nec enim auctores secundæ requirunt vniuersim debere intercedere inter causam & effectum actionem mediam distinctam realiter, sed loquuntur in sensu conclusionis tertiæ.*

Probatur prima pars conclusionis. quia non sunt multiplicanda entia sine necessitate: sed non est necessitas ponendi aliquam actionem mediam inter causam & effectum in casu conclusionis; ergo non est ponenda. Probat minor, quia si esset aliqua necessitas, maxime ut haberetur denominatio noua producentis in causa, & producti in effectu: sed ad hoc non est necesse, ut ponatur aliquid tale: potest enim dici quod causa denominetur produci ab ipso met effectu, qui seipso egreditur à tali causa; vel certe, quod causa seipsa producat, supposita existentia effectus: quod probo clarissime, quia in sententia admittente actionem mediam inter causam & effectum, licet dicatur de nouo de illa causa, quod sit causa, à qua egreditur illa actio, & de actione quod sit egrediens actu ab illa causa: non tamen ponitur aliquid medium inter causam & actionem: & ratio quare non ponitur aliquid medium est, quia actio illa non potest esse, nisi à tali causa, quod si potuisset, nulla esset ratio, quare non poneretur aliquid medium inter illam, & causam tam bene, quam ipsamet ponitur inter causam & effectum per ipsam productum: ergo quoties effectus aliquis nequit procedere ab illa causa, nisi ab una causa determinata, tum non debet asseri

aliquid medium: sed denominationes omnes poterunt provenire ab ipsamet causa & effectu illo.

28. *Ex his habetur primò, si solus Deus possit creare, ut communior sententia tenet, & si ulterius effectus, qui creati exigunt, nequeant produci aliter, quam per creationem, inter tales effectus & Deum non debere intercedere aliquam actionem mediam. Dixi autem, si tales effectus nequeant aliter produci, quia mihi certum est quod Deus possit creare aliquos effectus, qui possunt aliter produci, quam per creationem: potest enim creare albedinem extra omne subiectum, quæ albedo posset educi à potentia subiecti; & huiusmodi effectus & quando crearentur & quando educerentur, deberent non obstantibus principiis iam positis, produci mediante actione media, nisi aliunde constaret quod non.*

Sequitur secundo, quod si qualitates, quæ producuntur à potentiis vitalibus, per quas vitaliter tendunt in sua obiecta, de quibus in libris de anima, nequeant produci nisi ab illis potentiis; etiam de potentia Dei absoluta, ut multi tenent, eas non debere produci mediante actione realiter ab ipsis & causis distincta.

CONCLUSIO II.

29 *Non est necesse ut intercedat aliqua actio media inter Deum & effectum vllum ab ipso solo productum. Hæc est iuxta primam sententiam, & videtur esse contra multos ex illis, qui tenent secundam sententiam quantum ad effectus, qui licet à solo Deo procedunt, possent tamen ab ipso, & causa secunda provenire.*

Probat, quia sufficienter determinaretur Deus ad productionem talis effectus per volitionem suam liberam, per quam vellet ipsum producere se solo absque vlllo alio intermedio; posita enim tali volitione, & separato quocumque alio, effectus ille produceretur.

Confirmatur, quia Deus, per volitionem suam potest determinari ad producendum actu ex pluribus indiuiduis, quæ ab ipso & causa secunda in talibus circumstantiis produci possunt, hoc numero indiuiduum potius quam aliud, ergo similiter posset determinari per volitionem suam abique aliquo medio ad producendum hunc calorem, v. g. potius quam alium effectum.

30. *Dices: quando effectus ille, v. g. calor procederet à Deo, & causa secunda esset, & Deus & effectus & volitio libera Dei, quæ vellet ipsum producere tali tempore; & tamen Deus solus absque actione causa secunda non produceret illum effectum: ergo quando Deus solus produceret illum effectum, debet esse aliquid præter effectum & volitionem illam & Deum, nempe illud quod supplet defectum actionis causæ secundæ.*

Respondeo distinguendo antecedens pro secunda parte esse eadem formaliter volitio diuina, quæ vellet producere illum effectum se solo, nego; quæ vellet cum causa secunda, concedo antecedens; & similiter distinguo consequens: præter volitionem, quæ vellet cum causa secunda illum producere, concedo; præter volitionem quæ vellet se solo illud producere, nego consequentiam.

Dices secundo: Deus non potest habere hanc numero volitionem formaliter distinctam ab alia numero volitione, nisi connotando aliquid, quod non connotatur ab alia volitione; sed nisi ponatur aliqua actio intermedia inter Deum & effectum, qui ab ipso & causa secunda produci potest, non potest connotari per volitionem, quæ se solo produceret ipsum, aliquid, quod non connotaretur per volitionem, quæ simul cum causa secunda produceret ipsum: ergo non haberet diuersas formaliter volitiones in vtroque casu, & consequenter debet admitti aliquid medium.

Respondeo breuiter, relinquendo exactiorem huius rei discussionem pro Theologia & tractatu de voluntate Dei, negando minorem, quia, quando haberet volitionem producendi se solo effectum, connotaretur negatio concursus causæ secundæ; & quando vellet producere cum causa secunda, connotaretur concursus causæ secundæ. Addendum vero ad hæc, quod, si Deus non posset per volitionem suam intrinsecam absque aliquo superaddito producere effectum, tum, tam necessario debere interuenire aliquid

Aliquis est
effectus po-
tenti creati,
qui non
exigit cre-
ari.

Non in-
tercedit
aliqua ac-
tio media
inter Deum
& vnum
effectum
ab ipso so-
lo produ-
ctum.

Non in-
tercedit
aliqua ac-
tio media
inter Deum
& vnum
effectum
ab ipso so-
lo produ-
ctum.

quid

quid distinctum ab ipso & effectu quocumque, qui ab ipso & creatura produci posset, etiam quando produceretur ab ipso, quam debet intercedere aliquid distinctum inter ignem & calorem, à quo ignis dicatur producere calorem; eadem enim potius est ratio.

CONCLUSIO III.

Requiritur actio media inter causam & effectum, qui ab alia produci potest.

31. Quando causa secunda producit aliquem effectum, qui posset ab alia causa sine ipsa produci, requiritur actio media, ut dicatur formaliter producere illum. Hæc est iuxta secundam sententiam contra primam.

Probatur, quia non potest dari denominatio realis absque causa aliqua reali, à qua proveniat: sed denominatio actus causantis, seu producentis, seu agentis est denominatio realis: realiter enim & vere agit, & producit, & causat effectum causa efficiens, v. g. ignis calorem: ergo debet dari aliqua causa, unde proveniat: sed absque aliquo intermedio inter ignem & calorem, non datur vlla causa, unde oritur illa denominatio causantis in igne: ergo datur aliquid intermedium. Probatur minor, quia illa denominatio non provenit ab ipso igne, nec à colore, nec ab utroque solo, nec ab utroque simul, & respectu ad non esse immediate præcedens fundato in calore, quia omnia illa possunt esse absque illa denominatione, in casu scilicet, quo calor productus ab vno igne non esset productus ab illo, sed ab alio igne: sed nihil aliud potest assignari, quod sit causa istius denominationis, nisi assignetur aliquid intermedium distinctum realiter ab omnibus illis: ergo, nisi assignetur tale quid, non poterit dari causa istius denominationis realis.

Confirmatur, quia impossibile est aliquid, præsertim finitum, transire de nouo à contradictorio ad contradictorium, absque aliqua mutatione vel intrinseca, vel extrinseca, hoc est, nisi sit aliquid nouum, ratione cuius iam sit ille transitus, & ante non fuit; cur enim iam esset, & ante non fuit ille transitus, nisi iam fieret aliquid, quod ante non fuit: sed ignis quando producit calorem, transit à non esse producentis ad esse producentis: iam enim producit, & ante non produxit: ergo debet iam esse aliquid, quod ante non fuit, ratione cuius dicatur iam de igne quod producat, cum ante non diceretur de ipso. Sed ex dictis nihil assignari potest, nisi aliquid inter medium ponatur distinctum ab igne & calore, tamen simul sumptis, & posito respectu ad non esse immediate præcedens: ergo necessario est aliquid tale admittendum.

32. Hoc est fundamentum præcipuum huius conclusionis, & propterea stabilendum est per solutionem præcipuum responsum, quas aduersarii dare solent. *Aliqui dicunt* ignem producere calorem per denominationem desumptam ab ipso calore, & negant, illum calorem numero, qui producit ab vno igne, posse produci ab alio igne, sicut nos ipsi, qui asserimus actionem mediam, negamus actionem vnius causæ posse esse actionem alterius causæ.

Sed contra hoc est, quod calor, qui est productus ab vno igne, conservetur in rerum natura absque illo igne, ut est evidens: ergo calor ille non habet essentiali dependentiam ab illo igne, & consequenter poterit absque inconueniente vllò ab alio igne provenire. Non est autem idem de actione, quia actio habet essentiali dependentiam à causa, à qua provenit, ita ut non possit provenire ab alia causa, ut colligitur ex eo, quod alias produceretur per aliam actionem, sicut ipsemet calor, & sic daretur processus in infinitum, quod est inconueniens.

Confirmatur, quia certum est calorem, qui producit ab igne, posse produci à solo Deo, sicut potest ab ipso conservari; sed hoc sufficit ad probandum quod non possit ignis habere ab ipso calore denominationem producentis.

Adde, hanc responsum destruere suppositum conclusionis, quæ loquitur de effectu, qui possit ab alia causa provenire, unde non est ad propositum.

Respondent alij, quod ignis denominatur produci calorem, denominatione de umpra à calore, non quomodo-cumque, sed ut est in fieri ab illo igne.

Contra, quia quæro, à quo habet calor ille denominatio-

nem hanc, quod sit in fieri ab hoc igne: non à sua entitate nec àn entitate ignis, nec ab utraque: quia possent esse simul absque illa denominatione: ergo debet assignari aliquid aliud, à quo calor habet illam denominationem, distinctum ab igne & calore, quod est nostrum intentum.

33. Respondent Nominales falsum esse principium nostrum, nimirum non posse denominationem novam haberi absque causa noua, aut non posse transire de contradictorio in contradictorium absque aliqua mutatione intrinseca aut extrinseca: quod ostendunt, quia Deus potest facere aliquem de nouo Regem, qui non fuit ante Rex, absque vlla mutatione noua intrinseca, aut extrinseca & in tali casu absque tali mutatione vlla transiret Deus de non faciente Regem ad facientem Regem, & homo transiret de non Rege ad Regem: ergo falsum est prædictum principium.

Nec valet dicere, quod hæc mutationes & denominationes sint mutationes & denominationes morales, aut rationis, & quod propterea non sit absurdum admittere tales mutationes & denominationes novas absque aliqua causa noua, licet id esset absurdum de denominationibus & mutationibus reals. Hoc inquam non valet, tum quia quæ ratione tu dicis, quod mutatio moralis possit fieri absque forma noua, idem potest alius dicere de mutatione reali, nec facile assignari poterit disparitas, tum & præcipue, quia denominationes morales & rationis fundantur in aliquo reali, unde nisi sit aliquid reale nouum, non videtur cur esset mutatio moralis, aut rationis noua, ut patet ex eo, quod non possit dari respectus rationis vni, aut cognitio de nouo, nisi daretur visio realis, aut cognitio de nouo, nec in humanis sit aliquis de nouo Rex absque titulo veteri, nisi fiat institutio actus realis noua.

Confirmatur, quia nisi sit, vel fuerit, vel erit aliquid reale respiciens illud, quod mutatur moraliter, aut rationaliter potius quam aliud, non erit possibile quod ipsum potius quam aliud sic mutetur, nisi possit dari mutatio realis noua absque causa reali noua.

34. Impugnatur ergo aliter prædicta responsio, quia licet possit provenire denominatio & mutatio aliqua noua absque causa noua, quando illa causa dans denominationem est libera & infinita, quemadmodum est volitio diuina, à qua oritur illa denominatio Regis; tamen impossibile est quod talis denominatio noua proveniat absque causa noua, quando causa dans denominationem est limitata, & non libera, sed necessaria in causando, aut denominando. Et sanè alias posset quis dicere, quod paries, qui ob defectum albedinis non disgregat vitum, postea vero disgregat vitum, non esset mutatus ad albedinem, nec ad aliquam formam, quam non habuit ante, quando non disgregabat: sed ita contingit in proposito nostro, nā ignis & calor ab ipso productus sunt entia limitata, & non dominant libere, sed naturaliter quidquid denominatur ergo impossibile est ut ab illis proveniat denominatio noua producentis absque aliqua mutatione noua intrinseca, vel extrinseca.

Respondent denique alij, ignem habere denominationem producentis actu hunc calorem, ex eo quod calor actu egrediatur ab ipso, & calorem actu egredi ab igne seipso ex suppositione quod Deus velit ut ab ipso egrediatur. Itaque ut sit denominatio realis producentis in igne, aut in quacumque causa, requiritur ipsamet causa cum virtute in actu primo, applicatio ad passum dispositum, & volitio diuina determinans illam causam in actu secundo ad productionem effectus, sicut in communiore sententia ad hoc, ut sit hic numero calor productus ab hoc igne requiritur ignis applicatus ad talem materiam bene dispositam, & volitio diuina.

35. Contra hanc responsum urgeri potest, quod ipsa volitio diuina talis, qua mediante produceretur aliquid ab hac causa, deberet distinguere à volitione, qua produceretur ille effectus ab alia causa, sed non posset distinguere absque eo, quod connotaretur aliquid per primam, quod non connotaretur per secundam: sed non connotaretur, nisi poneretur aliqua actio in hac causa distincta ab effectu, & ipsamet causa: ergo non sufficit prædicta responsio.

Dices, primam volitionem connotare negationem egressus effectus ab alia causa, à qua non dicitur procedere, & secundam volitionem connotare negationem egressus istius effectus ab altera causa, à qua procederet effectus per primam causam.

Contra, quia quæro quid est egressus ille, cuius negatio, vel affirmatio connotatur per utramque volitionem. Si aliquid distinctum à causa & effectum, quod sit quid positivum, habetur intentum; si aliquid distinctum quod sit negativum, ergo datur realiter à parte rei negatio negationis, & per positionem realem vnius negationis tollitur altera, ac è contra, quo nihil absurdius. Si nihil distinctum: ergo quandoquidem posita quacumque ex volitionibus illis ponatur causa & effectus, sequitur quod nulla ex illis volitionibus connotet negationem eius. Hæc impugnatio est valde virgens in sententia distinguendum formaliter volitiones diuinas per connotata aliqua.

Impugnatur secundo: quia licet non possit negari, quin omnis causa creata dependeat à volitione diuina in agendo ita, ut nihil possit agere, nisi sit volitio diuina, propter essentialem subordinationem causarum secundarum ad Deum; tamen habent etiam causæ secundæ virtutem suam, secundum quam agere possent, etiam si non haberent talem subordinationem; & quantum possumus absque inconuenienti eodem modo debemus discutere de concursu ipsorum ad effectum, quo discurremus in casu, quo non haberent talem subordinationem: sed in eo casu debuissimus propter prædictum argumentum tribuere causis secundis actionem propriam distinctam, ergo & de facto talis est ipsis attribuenda.

36. *Improbatur tertio*: quia si applicarentur duæ causæ, v. g. duo ignes ad idem passum, nisi vna ex ipsis aliter se haberet ad effectum, quam altera, non deberet dici potius illum effectum producere, quam altera; sed si non poneretur aliud tum in rerum natura, præter effectum, & causam, & volitionem diuinam, non aliter se haberet vna, quam altera ad effectum ut patet: ergo ut vna ex ipsis potius quam alia dicatur producere effectum, debet aliquid aliud poni in rerum natura, & consequenter dabitur actio media & distincta ab illis omnibus.

Improbatur quarto: quia si sufficeret volitio diuina, ut hæc causa ageret potius, quam altera absque eo quod per volitionem illam diuinam aliquid produceretur præter causam & effectum, posset similiter dici quod ignis posset frigidificare, & aqua calefacere, absque eo, quod ignis haberet frigus, aut aqua calorem, posita volitione diuina, qua veller quod ab aqua egrediretur calor, & ab igne frigus, nec posset conuinci vlla ratione qui ita diceret: sed hoc est absurdum: ergo non est approbanda prædicta Nominalium doctrina.

Per hæc soluitur etiam fundamentum aduersariorum consistens in hoc, quod non sunt multiplicanda entia sine necessitate, & quod non sit necessitas ponendi actionem aliquam mediam inter causam & effectum; iam enim ostendimus summam actionis mediæ necessitatem, sine qua scilicet non potest intelligi, quomodo causa possit dici producere effectum.

Quid sit illa actio media, & in quo subiecto.

37. Omnes fatentur, illud medium intercedens inter causam & effectum, quod vocatur actio, esse accidens; sed controuertitur an sit accidens absolutum, an respectivum; & deinde controuertitur, in quonam subiecto subiectatur, quibusdam dicentibus quod in passio, aliis quod in agente. Et quamuis prima controuersia soluta sit supra q. 1. ubi ostendimus in genere, sex vltima prædicamenta esse respectus; tamen claritatis causa hic in particulari aliquid addemus.

CONCLUSIO I.

Illud positivum, in quo formaliter consistit actio, non est quid absolutum, sed est respectus extrinsecus adueniens. Hæc est Doctoris in 4. distinct. 13. quæst. 1. cum suis contra communem Thomistarum & recentiorum sententiam.

Probatur prima pars, quia illud positivum non potest

intelligi, nisi per modum respectus, quo refertur agens ad rem productam: ergo non est quid absolutum.

Dices consequentiam non valere, quia multa absoluta nequeunt intelligi, nisi per modum respectus, ob respectum transcendentalem, quem essentialiter includunt, ut patet de materia, forma, intellectu, voluntate, intellectione &c. ergo quamuis actio non posset intelligi, nisi per modum respectus, non propterea debet dici, quod non sit quid absolutum, sed ad summum tantum sequitur, quod dicat respectum transcendentalem.

38. *Contra primo*, quia licet aliquid absolutum non possit intelligi, nisi per modum respectus aliquo modo, tamen omne absolutum potest intelligi sine eo, quod intelligatur per modum respectus actualiter ordinantis vnum ad aliud, ut patet tam in exemplis allatis, quam in cæteris omnibus, de quibus non est controuersia: ergo cum actio non possit intelligi, nisi per modum actualiter ordinantis vnum ad aliud, non potest esse absolutum.

Contra secundo: quotiescumque est aliquid, quod nequit intelligi, nisi per modum respectus, debet dici quod sit respectus, & non absolutum, nisi sit aliqua ratio, ob quam constet oppositum: sed nulla est ratio, ob quam constet actionem esse absolutum quid: ergo dicendum est quod non sit absolutum, sed potius respectus, si non possit intelligi, nisi per modum respectus. Probatur maior; quia aliàs non esset principium, unde possit colligi quod aliquid sit respectus; posset enim dici de similitudine, paternitate, & quocumque omnino respectu, quod licet non posset intelligi, nisi per modum respectus, tamen non esset respectus, sed quid absolutum.

Contra tertio, quia falsum est quod absolutum vllum non possit intelligi, nisi per modum respectus: nam in exemplis allatis absoluta non intelliguntur per modum respectus seu relationis; sed potius per modum respectiuiorum & relatiuorum; non vero idem est, esse intelligibile per modum respectus, & per modum respectiui.

Ex his probatur manifeste secunda pars, si enim sit aliquid reale positivum, & non sit absolutum, debet esse respectus: sed non est intrinsecus adueniens, ergo extrinsecus: Consequentia est evidens; probatur inbuitum, tum quia omnis respectus intrinsecus adueniens est de prædicamento ad aliquid, actio vero est alterius prædicamenti; tum etiam & maxime, quia respectus intrinsecus adueniens præsupponit aliquid in extremis, cum quo habet necessariam connexionem, actio vero nihil præsupponit in ipsis, ratione cuius sequeretur necessario.

CONCLUSIO II.

39. *Actio subiectatur in agente.* Hæc est etiam Scoti cum suis supra contra eisdem Thomistas & recentiores.

Probatur, quia si sit respectus denominans formaliter agens, congruentius dicitur esse in ipso agente, quam in aliquo alio, quando agens est capax eius.

Confirmatur, quia cum sit accidens debet subiectari in aliquo; sed non est prior ratio cur in alio, quam in agente: ergo debet dici quod subiectatur in ipso.

Confirmatur secundo, quia illud per quod denominatur Pater æternus generare filium, est in ipso Patre æterno: ergo id per quod denominatur creatura generare, est in creatura, eadem enim est ratio.

Confirmatur tertio, quia valde difficile est ponere ipsam passionem in passio, propter prioritatem, quam habere debet ad passum ex eo, quod sit illud per quod producur, & propter posterioritatem, quam deberet habere ex eo, quod subiectaretur in illo, & deperderet ab illo. Quæ difficultas tolleretur, aut si non poneretur passio distincta ab actione, & actio poneretur in agente; aut si identificaretur passio actioni, & utraq; poneretur in agente, & non posset bene tolli, si utraq; poneretur in passio: sed si utraq; identificari possunt, utraq; tam potest poni in agente, quam in passio: ergo potius id dicendum esset, quæ quod utraq; ponatur in passio; sed aduersarij propterea potissimum ponunt actionem in passio, quod debeat realiter identificari passioni, & quod passio debeat poni in passio: ergo cum hoc non sit verum, ex hypothesi identificationis, passionis, & actionis, absolute

Actio subiectatur in agente

Fundamentum aduersariorum soluitur.

Actio media inter causam & effectum est relatio extrinsecus adueniens.

absolute debet dici quod actio sit ponenda in agente.

40. *Probaturs secundo*, quia si aliquid non subiectatum in ipso agente esset actio eius, maxime vno quæ est inter formam, quam producit in subiecto, quod transmutat: sed illa vno non est eius actio: ergo. Probaturs minor, quia, ut fatentur ipsi aduersarij, eadem numero vno, quæ est inter materiam & formam totius producti per causam secundam, potuisset esse, etiam in fieri, inter ipsa, quamuis causa secunda illud totum non produceret: ergo non est actio causæ secundæ. Probaturs consequentia, quia quod est actio causæ secundæ non potest esse simul cum causa secunda, saltem in fieri, quin denominet ipsam causam secundam agentem, seu producentem.

Dices vnionem quomodocumque non esse actionem, sed vnionem in fieri ab ipsa causa secunda.

Contra, quia quæro quid addat vnioni in fieri illud, & causa secunda: si nihil, ergo idem est vno in fieri à causa secunda, & consequenter frustra additur; si aliquid, quæro quid sit, & nunquam credo aduersarios satisfacturos, nisi recurrant ad aliquem respectum fundatum in vnione vel in agente, vel certe ad aliquid aliquo modo distinctum ab vnione: & si hoc dicant non poterunt assignare, cur ille respectus vel illud distinctum non sit actio potius, quam ipsa vno.

41. *Obiicies* contra primam conclusionem: Prius est effectum produci, quam causam dicere respectum actuale ad ipsum; ergo actio, qua producit, non potest consistere in respectu, actio enim debet esse prior termino. Probaturs antecedens, quia omnis respectus actualis est posterior suo fundamento & termino.

Confirmatur, quia in eodem instanti debet esse actio & passio, sunt enim correlationes, & propterea simul naturæ; sed passio est posterior effectui; ergo & actio, alias actio esset prior passioni.

Propter hoc argumentum quidam Scotistæ concedunt effectum in fieri præcedere quemcumque respectum agentis ad ipsum: quibus etiam ipsemet Scotus fauere videtur, dum ait in 2. dist. 1. q. 2. ad absolutum in causa sequi absolutum in effectu, & postea resultare relationem. Sed reuera hoc concessio non video, quomodo possint dicere respectum agentis ad illum terminum, aut esse intrinsecus aduenientem, aut esse actionem; nā si sequatur ad terminum in fieri eo modo, quo terminus est in fieri ab agente illo, erit intrinsecus adueniens, quia sequetur necessario inter extrema ad aliquid prius, sicut paternitas est respectus intrinsecus adueniens ex eo quod sequatur ad positionem generationis, secundum aduersarios. Deinde propterea ponitur actio, ut terminus ponatur in fieri; si ergo habet esse in fieri antecedenter ad illum respectum, quomodo ille respectus erit actio?

Confirmatur, quia non requiritur actio nisi ut effectus ponatur in fieri: ergo si intelligitur esse in fieri antecedenter ad illum respectum, ille respectus nequit esse actio, imo frustra omnino ponitur.

42. *Respondeo ergo aliter* negando antecedens, & distinguendo eius probationem: omnis respectus, per quem producit fundamentum, aut terminus, nego: per quem non producit, transeat: actio autem est respectus, quo producit suos terminus, & propterea non debet esse posterior ipso. Neque hæc responsio mira debet videri, quia similis datur communiter in alia materia: quando enim dicitur quod paternitas non possit esse generatio, qua producit Filius æternus, quia paternitas, cum sit relatio patris ad filium, debet præsupponere ipsum filium: Responderetur communiter non omnem relationem debere præsupponere suum terminum, sed solas illas, quibus non producuntur termini.

Ad authoritatem vero Scoti, Respondeo, cum sic intelligendum, ut velit non necessariò prærequiri ad hoc ut effectus producat, aliquod absolutum ex parte causæ, quod sit actio; quia ad absolutum in causa sequitur absolutum in effectu, cum quo tamen fiat quod præsupponi posset & deberet aliquis respectus; & quando dicit quod respectus sequuntur, loquitur de respectibus intrinsecis aduenientibus Apol. n. 33.

Ad confirmationem responderetur concedendo maiorem, & negando minorem, quia non omne, quod subiectatur in subiecto aliquo, est posterius natura ipso, sed solum quæ subiectantur in ipso, & non sunt rationes formales ponendi ipsum in esse siue essentia, siue existentia, passio autem est ratio formalis ponendi terminum actionis existentem actu.

43. *Dices*: subiectum est causa materialis omnis formæ accidentalis subiectæ in ipso: ergo debet esse prius natura omni tali forma, & consequenter passioni.

Respondeo distinguendo antecedens, per quam formaliter non ponitur existens, concedo; per quam ponitur existens, nego antecedens, & similiter distinguo consequens primum, & nego secundam consequentiam.

Dices: Passio educitur à potentia istius termini: ergo est causa materialis ipsius. Probaturs antecedens, quia passio dependet ab illo termino in fieri, & conseruati: sed eatenus aliquid dicitur educi à potentia subiecti, quatenus sic dependet ab ipso, ergo passio educitur à potentia sui subiecti. *Respondeo* negando antecedens, & ad probationem distinguo maiorem, dependet ab ipso tanquam ab aliquo priori, nego; tanquam ab aliquo posteriori, concedo, & conformiter ad hoc, distinguo minorem & nego consequentiam.

Dices: passio illa non accipit esse per creationem: ergo per educationem: nec enim datur medium inter hæc, quod aliquid accipiat esse per creationem, ac per educationem; nam accipere esse per creationem est accipere esse cum independentia à subiecto, tanquam à priori, & accipere esse per educationem est accipere esse cum dependentia; inter autem accipere esse cum dependentia & sine dependentia, non datur medium.

44. *Hæc replica est difficilis*, sed imprimis potest retorqueri contra aduersarios, quia actio, qua produceretur calor extra subiectum, se tenet ex parte caloris secundum ipsos, & est accidens. Peto an illud accidens sit prius effectui, si non sit, nec passio nostra, quamuis se tenet ex parte effectus, debet esse prior, quia est eadem ratio, si sit prius, tum peto an dependeat ab effectu, necne: aut an producat per creationem: si dicatur quod non, idem dicatur de passione, si dicatur quod sic, tunc dicatur similiter quod passio non obstat prioritate dependeat. Quod si dicatur cum aduersariis actionem illam creatiuam non esse in subiecto producto per eam, sed adhærere tantum illi, & propterea nec creari, nec dependere: non dependere quidem, quia prior est: nec creari, quia essentialiter adhæret ipsi. Idem dici potest de passione: & hæc sit prima responsio ad replicam.

Respondeatur secundo, si dependentia à subiecto, tanquam à posteriori, non sufficiat ad impediendam creationem, propter hanc replicam potius dicendum quod non datur passio aliqua realiter distincta ab actione, sed quod eadem actio, quæ est in agente, denominet & agens agere, & effectum produci, sicut eadem volitio denominat voluntatem volentem, & obiectum volitum, & sicut eadem vno denominat naturam humanam vnitam Verbo, & Verbum vnitum naturæ.

45. *Fundamentum* huius est, quod non sit eadem ratio ponendi passionem ex parte termini, & actionem ex parte agentis, sicut non est eadem ratio ponendi volitionem ex parte obiecti & voluntatis, nec vnionem ex parte naturæ assumptæ & Verbi. Ideo autem non est eadem ratio ponendi passionem ex parte termini prædicti, & actionem ex parte agentis, propter ipsammet difficultatem replicæ, nempe quia deberet esse prior illo ac independens ab illo: ex alia vero parte, si poneretur in illo, deberet esse dependens ab illo, quia aliàs crearetur, quod est falsum: ergo non potest poni ex parte ipsius; sed nulla est ratio impediens quo minus posset actio poni ex parte agentis: ergo non est eadem ratio ponendi passionem ex parte termini, & actionem ex parte agentis.

Nec refert quod passio ponatur in prædicamento Passionis à Philosopho & Scoto, & quod secundum eosdem prædicamenta distinguatur realiter, nam quantum ad Scotum attingit, ipse potest dici hoc supposuisse ex mente Philosophi, &

Retorqueretur replicam.

Qui respectus non debent præsupponere terminos.

Responsio ad Scotum.

& ex suppositione quod aliàs non posset inconueniens, aliquid poni ex parte termini, a quo haberet produci formaliter; in hac autem responsione supponitur oppositum. Quantum autem ad ipsummet Philosophum, ipse posset intelligi de respectu passionis fundato in passio, quod mutatur per formam productam, non autem de respectu fundato in ipsamet forma producta, & de hoc etiam intelligi posset Scotus, sed contra hunc respectum non militat confirmatio, aut replica præmissa, nec est eadem ratio de illo respectu, ac de respectu fundato in forma aut termino producto, sicut non est eadem ratio de hoc respectu ac respectu fundato in agente, propter rationem iam dictam, vide Apol. n. 43.

46. *Obiicies primò contra secundam conclusionem*: si actio semper subiectaretur in agente, non bene diuideretur actio ut sic in immanentem & transiensem, quia omnis actio esset immanens, sed hoc est absurdum.

Respondeo negando sequelam: siue enim actio capiatur pro re acta, siue pro respectu agentis ad ipsam; optima est illa diuisio, res enim acta aliquando est in potentia agente & tunc est immanens, sic intellectio, quia recipitur in ipsomet intellectu, à quo producit, dicitur actio immanens; aliquando vero est extra illam potentiam, & tunc dicitur transiens; & sic calor non productus in igne calefaciente, sed in ligno, dicitur actio transiens. Similiter per respectum agentis ad rem actam aliquando producit aliquid in ipso agente, & tunc iste respectus vocatur actio immanens; aliquando extra agentem, & tunc vocatur transiens; non quod ipsemet non immaneat in agente, sed quod terminus per ipsum productus non immaneat in ipso.

Obiicies secundo contra eandem: In eo est actio tanquam in subiecto, in quo est terminus formalis productus per ipsam: ergo non est in agente. *Confirmatur*, quia actio est dependentia termini producti per ipsam, ergo est modus istius termini, ergo afficit illum terminum, tanquam subiectum, sicut modus afficit rem modificatam.

Respondeo negando antecedens utrumque probationis & confirmationis, sed ponendum in agente, ac in passio seu forma producta: & per hoc corrumpit totaliter vis huius argumenti.

47. *Obiicies tertio*: Actio, qua Deus producit creaturam, est in termino producto & non in Deo: ergo similiter dicendum de actione causæ secundæ.

Respondeo primo negando antecedens. *Respondeo secundo*, quidquid sit de antecedente, negando consequentiam, quia Deus est incapax nouæ entitatis aut actionis realis; fecus est de creatura: ergo quamuis Deus diceretur agens per denominationem extrinsecam desumptam ab effectu, vel à modo eius, non sequitur quod debeat idem dici de causâ secundâ.

Confirmatur primo, quia si Deus esset capax nouæ entitatis, diceretur agens per aliquid sibi intrinsecum: ergo cum causâ secundâ sit capax entitatis nouæ, debet dici agens per aliquid sibi intrinsecum.

Confirmatur secundo, quia Deus dicitur dissimilis de nouo per denominationem extrinsecam desumptâ à creatura de nouo producta, & similiter dicitur volens secundum aduersarios; & tamen non propterea creatura dicitur similis aut volens per denominationes extrinsecas: ergo non ex eo quod Deus dicatur de nouo agens per denominationem extrinsecâ, propterea idem debet dici de creatura.

48. *Obiicies quarto*: Philosophus nō distinguit actionem à passione: ergo sicut passio est in termino, ita & actio.

Respondeo ipsum intelligendum de actione sumpta pro re acta, non verò sumpta pro illo modo seu entitate, qua agens formaliter producit ipsam rem actam.

Obiicies quarto: licet actio causæ efficientis, qua producit formam in subiecto, sit distincta ab vnione formæ ad subiectum, quia potest vnio reperiri absq; actione, tamen non distinguitur à causalitate causæ materialis, per quam cōcurrit cum efficiente ad producendam illam vnionem: sed illa causalitas non est in agente: ergo actio non est in agente. Hæc obiectio est ex principiis *Arriagæ disp. 8. sec. 3.* identificantis causalitatem efficientis respectu formæ educæ cum causalitate materiali, quam materia causat, quam causalitatem putat esse distinctam ab vnione.

Respondetur primò, quod causalitas agentis si esset identificata causalitati materiæ respectu formæ, esset etiam pariter identificata vnioni materiæ ad formam ab ipsa causata, quia, ut supra probaui, causalitas materiæ identificatur vnioni isti.

Respondeo secundo, si causalitas materiæ & causalitas efficientis ad identificarentur, non esse vllam rationem, ob quam potius ponerentur in materia quam in agente: unde negari posset minor argumenti tam bene, quam ipsi negarent causalitatem materiæ subiectari in efficiente.

Respondetur tertio negando maiorem, causalitas enim efficiens subiectatur in efficiente, & causalitas materiæ in ipsa materia, & consequenter sunt distinctæ realiter, imò videntur posse etiam separari tempore, nam causalitas causæ efficientis respectu formæ definit desinere causâ, sed non est necesse, ut causalitas causæ materialis tum desinat, sicut nec ipsa causa, nec etiam forma educæ. Et quamuis posset dici, quod sicut succedit alia actio causæ alterius efficientis supplementis defectum causæ illius distinctæ, quæ primò produxit formam, ita etiam succederet alia causalitas materiæ ipsi correspondens loco prioris causalitatis, quæ correspondebat actioni prioris causæ iam non existentis; tamen potest etiam dici, quod non succedat talis causalitas, sed quod maneat prior; quæ licet dependeat ab aliqua causalitate causæ efficientis, non tamen ab hac numero, aut illa determinate, & supposito quod hoc possit ita esse, potius ita dicendum est, quia licet minus multiplicentur entia sine necessitate.

49. *Obiicies sexto*, & simul confirmatur præcedens obiectio: Actio identificatur motui: sed motus est idem realiter cum causalitate materiæ, aut cum respectu, vel modo, à quo habet formam educi: ergo non est in agente, sed vel in subiecto formæ vel in forma educæ. Probatur maior, quia actio est productio formæ in subiecto, sed illa productio est formalissime id, quo mouetur subiectum, aut id quo forma recipit suum esse: ergo.

Respondetur primò, ex dictis ante, si actio identificaretur motui, æque cum omnibus valde probabilem reddi sententiam suam de identitate actionis & causalitatis materiæ: sed ex dictis iam, & dicendis postea de Passione, tam facile solui possunt, ut nec vllam probabilitatem secum afferant, nec opus sit ea hic proponere speciatim.

Respondeo secundo negando maiorem, ad cuius probationem distinguo maiorem: productio actiua, concedo; passiuâ, nego maiorem. Et similiter distinguo minorem, & nego consequentiam.

Reliqua argumenta, quæ ad hoc propositum adducuntur ex aliis ab *Arriagæ disp. 8. sect. 3.* solvuntur ab ipsomet, quamuis putet ex omnibus valde probabilem reddi sententiam suam de identitate actionis & causalitatis materiæ: sed ex dictis iam, & dicendis postea de Passione, tam facile solui possunt, ut nec vllam probabilitatem secum afferant, nec opus sit ea hic proponere speciatim.

50. *Obiicies vltimò*: si actio subiectaretur in agente, & distingueretur realiter à causalitate materiæ, tum causalitas materiæ deberet causari, aut, ut abstinemus à questione de nomine, deberet accipere esse, aut habere esse post non esse independentem ab vlla causâ efficiente, ac actione ipsius: sed hoc videtur absurdum: ergo. Probatur minor quoad primam partem, quia sic ad actionem daretur actio, seu ad causalitatem causalitas, quod videtur contra omnes. Probatur eadem minor quoad secundam partem, quia causa materialis est tantum causa partialis, & consequenter non potest aliquid producere, nisi cum dependentia à causâ efficiente; & qua ratione causalitas posset egredi ab ipsa sine dependentia ad causam efficientem, forma producta per causalitatem posset ab ipsa produci sine tali dependentia; & præterea quemadmodum materia posset aliquid producere sine dependentia ab efficiente, ita efficiens posset sine dependentia à materia.

51. *Respondetur* causalitatem illam materiæ non posse habere esse, nisi cum dependentia à causâ efficiente; quomodo autem possit habere dependentiam ab ipsa, duobus modis potest quis philosophari; primò dicendo quod actio causæ efficientis, siue illa, qua produceretur forma, siue alia, terminaretur ad ipsam, & negando quod esset inconueniens, quod ad causalitatem vnus causæ daretur causalitas alterius causæ distinctæ rationis, licet esset absurdum

Quomodo
causalitas
materiæ
dependet à
causâ efficiente.

fursum quod ad causalitatem vnius causæ daretur causalitas alterius causæ eiusdem ordinis, v.g. ad causalitatem causæ materialis, alia causalitas causæ materialis, aut ad causalitatem causæ efficientis alia causalitas causæ efficientis. Secundò, dicendo quod non terminaretur actio efficientis ad illam, sed dependeret tamen ab illa actione, quatenus non posset egredi à causâ materiali, quin actio efficientis egrederetur à causâ efficiente; quo sensu etiam causalitas causæ efficientis dependet à causalitate causæ materialis, non quidem ita, vt vlla ex illis ab altera dependeret, tãquam à priori, cum sint simul tempore & natura, sed tãquam à concomitanti: & hic modus dicendi magis mihi placet, tum quia facilius est, tum quia cum non magis dependeat causalitas materialis ab efficiente, quam causalitas efficientis à materia, non magis vna deberet ad alteram terminari tãquam ad prius, quam è contra: & quia implicat mutua prioritas & dependentia à priori inter causas realiter agentes, propterea non potest ad alteram sic terminari. Vltra quæ videri possunt, quæ dicuntur in *Phyfica disput. 9. quæstione sexta.*

De diuisione Actionis.

§ 2. Actio causæ efficientis proprie dicta (de qua hic porissimum agimus) potest diuidi in *naturalem* & *supernaturalem*: illa est qua producitur aliquid naturalis ordinis; hæc qua producitur aliquid supernaturalis ordinis: nec hic examinandum quænam vnius, quænam alterius ordinis sint censenda. *Actio naturalis* ordinis potest diuidi in actionem naturalem, & artificialem: illa est qua producitur aliquid ab actu artificio, seu respectu ad regulas aliquas ostendentes quo pãctores sit facienda bene & male, præsertim loquendo de artificio, quo dirigitur factio aliqua, quæ non sit opus virtutis. *Actio naturalis, non artificialis* potest diuidi in naturalem, prout naturale opponitur libero; & liberam; illa est quæ positis omnibus prærequisitis necessariò sequitur connaturaliter loquendo; hæc quæ non ita sequitur. *Actio naturalis in hoc sensu* potest diuidi in substantialem, per quam scilicet producitur substantia; & accidentalem, per quam producitur accidens. *Actio accidentalis* potest diuidi in immanentem, & transeuntem, illa est, per quam producitur aliquod accidens in ipso agente; hæc per quam producitur accidens aliquod in aliquo extrinseco. Et similiter potest diuidi *actio substantialis* in immanentem, quia aliqua substantia produceretur in ipsomet agente vt contingit in nutritione & augmentatione viuientis; & in transeuntem, qua aliquod produceretur substantiam extra se, vt contingit quando ignis producit ignem, & homo hominem.

Quod si alij authores alio modo accipiant hos terminos *actionis immanentis*, & *transeuntis*, non potest esse cum ipsis alia quæstio quam de nomine, & satius esset semper conuenire in significato nominis, & disputandi, seu examinandæ veritatis gratia admittere quancumque acceptionem, quando de ipsa re ageretur; quod sæpe monui & persuasum velim, vt virentur istæ quæstiones, quæ nihil habent ingenij aut doctrinæ. Cætera quæ spectant ad naturam actionis, aliàs commodius tradentur in *Phyfica libro secundo disputatione octaua & nona.*

ADDITIO

In toto articulo §. Disp. 6. Met. quem incipit num. 46. Mātrius examinat doctrinam meam in hac quæstione & sequenti de actione & passione. Mihi autem incumbit refellere quæ contra opponit, omitto autem tricas illas, quatenus mihi agit gratias quod sententiam & rationes illius ad negandum alias relationes inter producēs & productum præter actionem productiuam & passionem ipsi correspondentem amplectar, sic insinuans, quod ab eo illam sententiam & rationes mutuatus fuerim. Sed ne teneatur ulterius eo gratitudinis titulo, nego constanter id verum esse, nam, vt ante dixi in mea Apologia, illam sententiam & rationes habui antequam, an Mātrius esset in rerum natura cognoueram, & reperiri possunt in

scriptis meorum Discipulorum, quæ sexdecim ab hinc annis exceperem.

Primum quod in mea Doctrina reprehendit n. 47. est quod doceam relationes producentis & producti, à quibus dicitur causa actu producere & effectus produci; ad quas sequerentur illæ aliæ relationes, quas mecum negat dari ipse Mātrius, spectare ad prædicamentum actionis & passionis, non vero ad prædicamentum ad aliquid. Hoc enim asserit esse expresse contra Doctorem & Aristotelem nam Doctor in 4. dist. 13. qu. 1. h. docet respectum producentis ad productum & passionem ei correspondentem in effectu non esse de genere actionis & passionis, sed prædicamenti Ad aliquid. Ad quam tamen auctoritatem ego respondi sufficienter Scorum locutum de respectibus illis producentis & producti permanentibus, fundatis in actione & passione, vel tãquam in rationibus fundandi, vel tãquam in conditionibus sine quibus non, quæ relationes communiter supponebantur dari, licet ego cum Mātrio probabiliter putemus oppositum. Hanc autem responsonem effugium vocat Mātrius & meum inuentum, ad eludendam Scori litteram, quæ expresse loquitur de respectu producentis interueniente in ipso fieri rerum. Videatur, inquit, Doctor Lit. R. ubi distinguit respectus producentis & producti pertinentes ad fieri rerum à respectibus paternitatis & filiationis comitantibus rem in facto esse, & ait illos non esse propriè de genere actionis, sed relationis: vana ergo, infert, est illa explicatio Doctoris & ex ipso textu confutabilis. Tum quia sic, addit, loquitur Aristoteles, cum enim §. Met. c. 15. enumerat relationes secundi modi ad prædicamentum Ad aliquid pertinentes, nedum recenset relationes dependentiæ, quæ rem in facto esse comitantur, sed etiam relationes actualis dependentiæ pertinentes ad ipsum fieri rerum, quæ explicantur per tempora de præsentem.

Sed vt ab hoc vltimo incipiam, manifestum est in illa doctrina Philosophi nihil haberi ad propositum; nam quæ ratione sequuntur relationes secundi modi ad rem productam in facto esse, etiam sequuntur ad rem in ipso primo instanti, in quo producitur, vt est manifestum; & sicut relationes quæ comitantur rem in facto esse, sunt secundi generis: ita etiam relationes, quæ sequuntur ad productionem rei in fieri, erunt secundi generis; hoc autem nihil facit contra me, sed est directe iuxta meam explicationem. Deinde quamuis Philosophus diceret quod omnis productio rei, quæ est in fieri eius, seu in primo instanti, quo fit, spectaret ad secundum genus relatiuorum, non sequeretur necessario quod omnis talis esset de prædicamento Ad aliquid, seu intrinsecus adueniens; quia ipsemet Doctor in loco à Mātrio citato in responsonem tertia dicit, quod possit explicari Philosophus sic, vt non velit quod omnes relationes quas enumerauit in secunda specie relatiuorum, sint species relationis Ad aliquid, sicut nec omnia, quæ enumerauit inter species qualitatis sunt veræ species qualitatis.

Ad Scorum autem dico primo quod quamuis expresse haberet quod respectus producentis & producti cõcomitantes rem in fieri, distinguantur à respectibus paternitatis & filiationis, & quod etiam sint de prædicamento Ad aliquid, inde tamen nihil habeatur cõtra me, quia illi respectus, qui sunt in fieri, de quibus Scorus, sunt respectus præsupponentes actionem & passionem de prædicamento actionis & passionis, & præsupponentes ipsum rem productam, de quibus respectibus producentis & producti, si dentur, ego nec negauim, nec potui negare quin essent intrinsecus adueniētes, cū præsupponant aliquid ex parte extremorum, ad quod necessario sequuntur; ego vero loquebar de respectibus aliis producentis & producti, quæ solum in ipso fieri manent & non præsupponunt aliquid tale ex parte extremorum, ad quod necessario sequuntur: ergo Scorus nihil habet contra me, nec ex littera ipsius potest confutari mea Doctrina, quam credo certe non intellexisse bene Mātrium; nam si intellexisset, ex hoc capite non impugnaret eam.

Plura potuissim addere ad ostendendum quod Scorus mihi in illo loco non aduersetur: sed quia hæc sufficiunt, &

& malo rem ex ratione examinare, nolo ulterius immorari; addo tamen Scorum eo in loco non tam assertiue procedere, quam probabiliter discurre, ut patet ex verbis, *Potest dici*, quibus utitur; Vnde quamvis expresse ibi haberet aliquid contrarium meæ doctrinæ, non sequeretur quod esset contra ipsum absolute, præsertim cum non videatur ipsemet contentus illa responsione, & propterea adhibeat alias duas.

Sed videamus quomodo Maftrius ex ratione impugnat meam doctrinam: id conatur facere n. 48. quia, inquit, ille est respectus intrinsecus adueniens, qui positus extremis necessario sequitur, ex vi præcise positionis illorum, nullo alio extrinseco accedente: sed statim ac ad absolutum in causa sequitur absolutum in effectu, consequitur in ambobus extremis, præsertim loquendo in creatis, relatio producti ad producens ex Doctore pluribus locis.

Neque hic, inquit, suffragari potest casus Ponciana, quod loquatur de respectu dependentiæ ad producens permanente in facto esse, quamdiu causarum & causa permanent: nam loquitur omnino Doctor de primo respectu dependentiæ tam actiue quam passiue, qui in eodem instanti sequitur, quo effectus dimanat à causa. Confirmat quia respectus producti ad producens est sicut dependentis ad illud, ad quod dependet, sed relatio dependentis est intrinsecus adueniens; quia inter effectus à causa secunda dependentes aliqui sunt, qui ab ea essentialiter dependent non solum in fieri, sed in conservari, ut constat de lumine, sono &c. alij sunt qui dependent in illo solo instanti, quo fiunt, quamvis autem aliqua possit esse dubitatio de dependentia effectuum secundi generis, quod non sit intrinsecus adueniens; quia possunt extrema esse in rerum natura sine tali relatione, tamen de effectibus primi generis nullus potest esse dubitandi locus.

An non crederet aliquis P. Maftrium multa dicendo nihil agere? Ratio ipsius est, quod relatio, quæ necessario sequitur extrema posita in esse sit intrinsecus adueniens. At ubi hoc ego negavi? nullibi certe; quia id esset contra omnia mea principia. Itaque relatio producentis ad productum, quam ego dixi extrinsecus aduenientem, non est relatio vlla, quæ necessario sequitur ad positionem fundamenti & termini, seu rei producentis & productæ, sed relatio, quæ non sequitur necessario ad eorum positionem; unde si vellet me impugnare bene, non deberet facere instantiam de relatione illa necessario sequente, sed de alia relatione, quæ non necessario sequeretur, & ostendere deberet vel quod non daretur talis relatio non necessario sequens; vel si daretur, quod non esset relatio intrinsecus adueniens; cum autem neutrum horum facit, videtur posset mihi, quod dicitur, aërem verberare, & hoc quidem sufficeret pro impugnatione totius huius discursus, quo utitur. Volo tamen maioris claritatis gratia magis formaliter Respondere. Distinguo ergo minorem primi argumenti ipsius: sed statim ac ad absolutum in causa sequitur absolutum in effectu consequitur in ambobus extremis relatio producti ad producens, illa, quam ego dixi extrinsecus aduenientem, nego: alia transeat, sed id non facit ad propositum; & similiter distinguo consequens quod inferri syllogistice posset. Dices (ut reducam reliquam partem discursus Maftrij ad formam) si daretur alius respectus producentis & producti præter illum, qui sequitur extrema posita in esse, maxime respectus ille, qui est in primo instanti, quo effectus dimanat à causa: sed Scotus asserit hunc respectum consequi ad entitatem causæ & effectus: ergo omnis respectus producentis ad productum est intrinsecus adueniens, & consequenter nullus talis est extrinsecus adueniens.

Respondeo distinguendo minorem, Scotus dicit quod omnis respectus producentis & producti seu omnis respectus dependentiæ producti ad producens, qui est in primo instanti, sit extrinsecus adueniens; nego; aliquis, concedo, & nego consequentiam.

Ut autem hoc & meam doctrinam intelligat Maftrius, de quo certus sum, quod me hæcenus non intellexerit. Aduerto etiam in prima rei productione, posse considerari duas productiones, tam actiuas, quam passiuas, ex qui-

bus vna in mea sententia præcedit effectum, & est positio ipsius seu productio formalis (loquor de actiua) qua agēs agit & producit effectum in fieri, & hanc ego dico esse relationem extrinsecus aduenientem, & de prædicamento actionis, & certum est quod non sequatur ex positione extremorum, neque vllius alterius formæ ex parte ipsorum posita: nam extrema possent esse in rerum natura cum omni forma se tenente ex parte eorum antecedente ad hanc productionem sine eo quod esset hæc relatio.

Altera productio considerari potest in eodem primo instanti, quæ præsupponit priorem, & necessario aduenit posita illa priori, nec solum manet in primo instanti, sed etiam semper permanet quandiu extrema permanent, & hanc ego concedo esse intrinsecus aduenientem, si datur, & de ea loquitur Scotus, quoties dicit productionem & dependentiam rei esse intrinsecus aduenientem, supponendo semper cum communi sententia talem dari, eamque fundari supra actionem & passionem, tanquam vel supra rationes fundandi, vel supra conditiones sine quibus non. Vnde patet Maftrium non intellexisse me, dum dixi, quod Scotus vocans respectum dependentiæ relationem intrinsecus aduenientem, intelligendus sit de dependentia permanente in facto esse, neque enim hoc intellexi de dependentia quæ permaneret in facto esse & non haberetur in primo instanti, quo producit res, ut male putauit Maftrius, sed de dependentia, quæ est in primo instanti, & manet etiam in aliis instantibus, quæque in hoc distinguitur à dependentia effectus alteræ, quam dixi relationem extrinsecus aduenientem, quod hæc non necessario semper manet in facto esse, dum manent extrema, altera vero sic.

Ad confirmationem Maftrij distinguo minorem: respectus dependentiæ sequens positionem effectus à causa est intrinsecus adueniens, concedo, respectus dependentiæ non sequens positionem effectus, sed quæ est ipsamet positio effectus formaliter, est respectus extrinsecus adueniens, nego minorem. Ad cuius probationem distinguo ipsam: dependentia effectuum essentialiter dependentium, quæ sequitur eorum productionem, seu positionem concedo quod sit intrinsecus adueniens: dependentia quæ non sequitur, sed est ipsamet productio eorum, nego. Omitto quod non recte dicat lumen, sonum, & similia essentialiter dependere à causa secunda in fieri & conservari, cum ipsemet in fieri faceretur quod possunt produci à solo Deo ac conservari. Omitto etiam quod male putet magis dubitari posse quod dependentia effectuum, qui solum in fieri dependent non sit extrinsecus adueniens, quam dependentia effectuum, qui etiam in conservari dependent, nam loquendo de dependentia sequente extrema posita, est eadem prorsus ratio absque vlla disparitate, quæ faciat ad rem; nam in illo instanti, quo res dependens in fieri tantum, habet illam relationem, illa tamen necessario sequitur positus extremis, quam dependentia effectuum, etiam qui dependent in conservari; ad relationem autem extrinsecus aduenientem sufficit quod pro instanti, quo existit, præsupponat extrema, vel aliquid ex parte ipsorum, ad quæ necessario sequitur, siue maneat semper positus extremis, siue non.

Ex diversitate autem effectuum illorum, qui dependent in conservari, & qui non dependent, potest dilucidari magis mea doctrina de duplici respectu dependentiæ, vno qui sequitur extrema posita à causa & est intrinsecus adueniens, nā hic reperitur dum existunt extrema, in vtrisque effectibus, tam qui dependent in conservari ab actuali influxu causæ, quam qui non dependent; altera est illa, quæ concomitantem habet influxum actuale causæ nō præsuppositum; & hæc est extrinsecus adueniens, & reperitur etiam in vtrisque effectibus, cum hoc tamen discrimine, quod reperitur in illis, qui dicuntur dependere in conservari semper & cum fiunt & cum conservantur, in aliis vero non reperitur, nisi in primo instanti; quia tum tantum dependent ab influxu actuali causæ, ac propterea, etiam si causa destruat, ipsi non desinunt.

Secundo Maftrius n. 49. reprehendit alterum meum dictum, quod actioeductiua vel inductiua ac transmutatiua sunt realiter

Duz productiones considerabiles in prima productione rei.

realiter identificata, quod dictum meum ex priori suo discursui iam impugnato inferri esse falsum; sunt quidem, inquit, regulariter connexæ, non tamen realiter identificatæ; quia actio transmutatiua est respectus extrinsecus adueniens,eductio autem vel inductio intrinsecus adueniens, quod præsertim de educatione negari non potest, cum sit quidam respectus productionis & dependentiæ.

Dixi autem *Regulariter* quia absolute dari posset inductio formæ subiecto absque eius transmutatione, si priuatio non præcessisset prius tempore forma in subiecto quod necessarium esse ad transmutationem, pluribus se ostendisse dicit contra me disp. 15. Phyl. q. 2.

Quod etiam, inquit, *nedum asserit*, sed strenuè probat Doct. 4. d. 13. q. 1. F. ubi asserit agens creatum habere respectum ad terminum primum, siue totalem, qui dicitur productum, & ad terminum qui dicitur forma inducta vel educta, & ad subiectum illius formæ, quod est passum vel transmutatum, quos respectus probat esse alios & alios, quia sunt ad alios & alios terminos; tum quia respectus ipsis correspondentes omnino sunt alii & alii.

Sed imprimis contra hoc facit, quod quamuis sequeretur ex priori ipsius discursu meam hanc doctrinam esse falsam, cum ostensum sit illum discursum nihil valuisse, nihil curandum sit de sequela.

Deinde nego sequi ex priori discursu illo, quod sit falsa. Vterius dico actionem transmutatiuam & inductiuam esse non solum regulariter connexas, sed absolute & necessario, & etiam realiter identificatas, & nego educationem, de qua ego loquor, esse intrinsecus aduenientem magis, quam actionem transmutatiuam; quamuis etiam concedam quod sit respectus productionis & dependentiæ, quæ non est respectus productionis & dependentiæ, sequens formam eductam positam in esse, sed est respectus ipse formalis, quo agens ponit ipsam in esse, & potius prior quam posterior effectui.

Præterea quando dicit quod posset esse actio eductiua absque transmutatiua, ut quando fieret eductio absque præcessione priuationis in subiecto, & se probauisse contra me quod ad transmutationem requiratur talis præcessio. Respondeo primo constare ex dictis in mea Apologia, quod id non probauerit sufficienter. Respondeo secundo, an ad actionem transmutatiuam, quæ talis prærequiritur talis præcessio priuationis esse meram quæstionem de nomine, à qua propterea difficultas præfens, quæ est realis, nequit in re ipsa dependere, quidquid esset de modo loquendi. Itaque ut res ipsa examinetur, in casu in quo induceretur in materiam, creatam in instanti A aliqua forma, ut ignis v.g. in eodem ipso instanti cum dependentia ab eadem materia, certum est interuenire tum respectum inductionis & educationis; inductionis quidem, quatenus inducitur forma in materiam; educationis vero quatenus produceretur illa forma seu reciperet esse cum dependentia à materia. Rursus certum est quod esset ibi respectus transmutationis, quantum ad rem ipsam & omne positum quod dicit talis respectus, quidquid sit an deberet vocari transmutatio; quod probò euidenter, quia si materia illa esset existens ante illud instanti, esset in illa respectus transmutationis etiā cū hac ipsa denominatione ut fateretur aduersarius: sed nō in illa vllus esset respectus positius, nec vlla forma positiua tū, præter illos respectus & formas positius, quæ esset in illa in casu, quo eodē instanti sue creationis induceretur in ipsam formam cū dependentia ab ipsa, ergo respectus ille transmutationis, qui esset in illa in casu, quo prius tempore existeret, quam induceretur forma, esset etiā in illa, in casu quo nō prius existeret, quoad omne positiuū, quod dicere potest talis respectus. Probatur minor primo, quia nullæ est differentia vtriusque casus, nisi quod in vno materia prius tempore existeret, nō in alio sed quod materia prius tempore existat nō facit, ut quādo posita in ducitur forma, aliquid positiuū esset in illa quod nō fuisset in ipsa si nō existeret prius: ergo nihil positiuū esset in illa in vno casu, quod nō esset in altero. Probatur secundo eadē minor quia illa ipsa positiua, quæ esset in ipsa, quādo non existeret prius, sufficeret absque aliis vllis, etiā si existeret ante: ergo dicendum est quod

sint eadē positiua in vtroque casu. Probatur antecedens, quia in casu quo non præexisteret materia, esset in ipsa respectus ad formam, à quo diceretur habere formam, quam ex se non haberet, neque à forma; & esset etiam respectus inductionis formæ ac educationis: sed illi respectus sufficerent in casu, quo præexisteret, nam ab illo respectu ad formam diceretur in tali casu transmutari ex suppositione quod prius existeret.

Confirmo hoc & declaro rem magis: in vtroque casu materia haberet respectum ad formam, à quo formaliter diceretur habere formam, & idem ille respectus (ex hypothese quod ad transmutationem requireretur præcessio temporaria subiecti, ut vult Mairius, & ego iā gratis transire permitto) in casu quo materia præexisteret vocaretur transmutatio, quia præterea in materia reperitur respectus secundum dici ad esse, quod habet prius, & esset verum de illa dicere quod haberet formam, quam non habuit prius, & quod aliter se haberet, quam ante se habuit; in casu vero quo non præexisteret materia, non vocaretur transmutatio propter defectum istius respectus ad esse præcedens; unde in vtroque casu non esset vlla protus differentia, quæ quod in vno casu sit respectus ad esse præcedens, in alio non sit; cetera enim omnia essent eadē; sed ille respectus ad esse præcedens non est aliquid positiuum, nec producit vllō modo ab agente transmutante, sed supponitur in materia tanquam conditio sine qua non posset habere denominationem transmutati, quamuis posset habere illum ipsum respectum, quo recipit formam & habet illam. Quod totum videtur euidenter & est directe in contrarium meum. Dico enim constanter respectum positiuum, qui est in materia per actionem agentis transmutantis, aut ratione talis actionis, & qui realiter est transmutatio identificati respectui educationis, ac inductionis, quæ sit simul cum educatione, quia impossibile est esse educationem quin sit illa inductio, & impossibile est esse inductionem quin sit ille respectus transmutationis realiter, quamuis posset esse absque denominatione transmutationis, in casu scilicet quo requireretur præcessio materiæ ad talē denominationem; & quia non subiectantur in diuersis subiectis.

Ad Scotum autem quæ dicit Mairius non asserere tantum, sed probare suam doctrinam dū in 4. d. 13. q. 1. F. docet agens dicere respectum ad terminum totalem ad formam inductam, & ad subiectum, & hos respectus esse alios alios quia sunt ad alios & alios terminos, & quia respectus correspondentes omnes sunt alij & alij. Respondeo dum agens educit formam & producit compositum ac transmutat subiectum, ipsum quia respicere omnes illos terminos, sed per vnum tamen respectum realiter, qui tamen respectus realis inuoluit plures formalitates diuersæ rationis, & ratione illius diuersitatis potest vocari alius respectus, quo respicit vnum terminum, ab illo, quo respicit alterum, quia scilicet non secundum eandem formalitatem respicit vtrumque, sed secundum diuersas, non tamē realiter, sed formaliter.

Concedo etiam correlationes diuersas realiter respondere actioni agentis & consequenter respectibus, quibus respicit terminos sibi correlatos; quia vno, quæ est in materia est correlatio vna ex illis, & vno, quæ est in forma, est altera correlatio, & si sit aliquis respectus in productum, quo passiuè respicit agens, erit tertia correlatio distincta realiter à reliquis propter distinctionem subiectorum; tamē nego ex hoc sequi quod respectus qui sunt in Agente, distinguuntur realiter; nam quando non potest Agens respicere vnum terminum, quin respiciat alios, vnicui respectui refertur ad illos, quāuis in terminis correspondant ipsi plures correlationes, ut docui in Logica disp. 15. n. 81. Scotus autem probauit tantum ex alietate correlationum, alietatem non realem, sed formalem respectuum Agentis. Vnde nihil habet contra meam doctrinam; & si haberet aliqua verba, quæ viderentur contra me; si Mairius vellet bonum agere Scotistam, deberet probare, quod doctrina quam habet in illo sensu esset vera, ut bene defederet Scotum, & impugnet meam doctrinam.

Videamus iam quomodo n. 50. respondet ad duas meas rationes, quibus probaui quod actio transmutatiua & eductiua seu inductiua non distinguantur realiter & quod

actio eductiua sit relatio extrinsecus adueniēs. Prima mea ratio ad probandum primū erat, quod, si esset aliqua prioritas inter illas actiones, ratione cuius deberent distinguī realiter, tum actio eductiua deberet esse prior, sed si illa esset prior, actio transmutatiua, quæ necessario sequitur eductiuam, deberet esse intrinsecus adueniens, quod esset contra Scotum, ut fateretur ipse Mastrius. Ad hoc respondet Mastrius negando sequelam, quia relationes extrinsecus aduenientes interdum necessario insurgūt, positis aliquibus præter fundamentum & terminum, nam posita materia & forma non necessario sequitur unio, sed posita forma in materia; posito etiam corpore & loco non necessario sequitur ubi, sed sequitur necessario posito corpore in loco: eodem modo in proposito, inquit, posito igne & aqua non necessario sequitur actio ignis in aquam; sed inducta caliditate in aquam, sequitur necessario actio ignis in aquam: sed non ideo tamen talis actio est relatio intrinsecus adueniens, quia necessitas ortus eius non ex eodem capite procedit, à quo est necessitas ortus relationis intrinsecus aduenientis, quia necessitas huius, v.g. similitudinis, oritur ex natura extremorum, & oritur ab extremis absolute inspectis, non sic necessitas actionis, unionis, & ubi in prædictis casibus, sed ab aliquo extrinseco, quod non habet rationem fundamenti & termini, & ita se habet in proposito inductio & eductio formæ antecederet ad actionem, quod non est nec fundamentum, nec terminus, neque ratio fundandi, ut ibi explicatum est, scilicet in Logica disp. 8. q. 8. ad primum.

Hæc est responsio Mastrij quam non sufficere, neminem credo esse vel leuiter in Metaphysica versarum, qui non videat, adeo ut vix opus esset eam impugnare, nisi etiam minus versatis satisfaciendum esset.

Dico ergo primò esse manifeste contra naturam relationum extrinsecus aduenientium, quod resultent positis vllis præuiis, ex parte extremorum, nec quod ita insurgat probatur à Mastrio: nā exempla, quæ ipse adducit, potius aduersantur ipsimet, quam fauent; nam unio inter materiam & formam insurgit ex suppositione vllius alterius, & idem est de ubi; neque assignabile est aliquid aliud distinctum ab unione & ubi, ex cuius suppositione necessario insurgeret, & sane si posset aliquid tale assignari, post quod necessario insurgeret, nō essent relationes extrinsecus aduenientes, sed intrinsecus, ut statim magis patebit. Quod autē asserit Mastrius unionē necessario insurgere posita forma in materia; & ubi posito corpore in loco, stuporem iniiceret, nisi ab ipsomet profectū esset; quid enim est aliud formā esse in materia, quā esse unitam materię; aut corpus esse in loco, quā corpus habere respectū ubi in loco: unde verū quidem est, quando forma est in materia, insurgere unionē necessario, quia ipsamet unio est qua ponitur in materia & sine unione non posset intelligi esse in materia, & idem est de ubi. Sed quid hoc ad rem? oportere ut Mastrius ostenderet quod unio & ubi sequerentur, seu insurgerent inter sua extrema ad positionem alicuius alterius prioris, ut aliquid faceret ad rem, & sane eodem modo in proposito, non sequitur actio calefactiua necessario ad positionem ignis & aque, neque ad positionē vllius alterius prioris ipsa actione, & quamvis sequatur, seu potius necessario sit, quoties calor inducitur, tamen non inducitur calor prius, quā sit ipsa actio, sed potius per ipsā actionē formaliter inducitur.

Nec etiam disparitas quam adducit Mastrius inter relationes intrinsecus aduenientes, & relationes extrinsecus aduenientes necessario insurgentes ad positionem alicuius positi ex parte extremorum habet meo iudicio aliquid apparentiæ; nā sufficit ad hoc ut relatio sit intrinsecus adueniēs, quod necessario insurgat inter extrema ex suppositione cuiuscumque positi ex parte extremorum, siue ex quocumque quod præsupponitur, etiam si ab extrinseco proveniat, ut patet manifeste non solum ex conceptu relationis intrinsecus aduenientis sit sic, ut omnes cōcipiūt ipsam, sed etiam particularius quia relatio producentis ad terminum productū est intrinsecus adueniens secundum ipsum Mastrium, & Scotum, ut ab ipso intelligitur & à Scotistis communiter, & tamen non sequitur ex natura extremorum: posset enim extrema esse sine illo, sed sequitur ex

suppositione quod forma inducatur & subiectum transmutetur per agens extrinsecum.

Deinde secundum eundem Mastrium in hoc ipso articulo respectus eductionis est intrinsecus adueniens, & tamen non sequitur ad extrema posita præcise & absolute considerata, quia posset esse absque illo respectu, ut etiam ipsemet fateretur; sed sequitur ad extrema quando forma producitur in subiecto: ergo illa disparitas nihil valet. Confirmatur hoc & intentum principale: respectus eductionis (& idem est de respectu productionis, qua producitur totum) secundū Mastrium est intrinsecus adueniens & tamen non sequuntur necessario ad extrema præcise & absolute considerata, sed solū sequitur ad illa, si ab extrinseco oriatur quod forma producatur in materia & ex illa: ergo quamvis transmutatio non sequeretur necessario ad extrema posita absolute considerata, sed ex suppositione quod forma poneretur in materia à causa transmutante, erit intrinsecus adueniens, nec requiritur quod relatio intrinsecus adueniens insurgat necessario ad positionem extremorum absolute consideratorum. Confirmatur secūdo quia si dicatur quod ubi & unio sint relationes extrinsecus aduenientes, quia quamvis sequantur necessario ex suppositione, quod forma ponatur in materia, & corpus in loco; tamen illa positio eorum, non est nec fundamentū, nec terminus, nec ratio fundandi; ad relationem vero intrinsecus aduenientem requiritur, quod necessario sequatur ad positionem fundamenti & termini aut rationis fundandi. Cōtra est quia eductio non sequitur necessario ad ipsa extrema posita, neque ad rationem aliquam fundandi & tamen secundum Mastrium est intrinsecus adueniens: ergo illa doctrina non est vera. Quod si dicat Mastrius productionem formæ ex materia esse rationem fundandi, aut conditionem sine qua non & hoc sufficere. Contra quia similiter potest dici quod positio formæ in materia, ad quam sequitur transmutatio materiæ sit ratio fundandi, aut conditio sine qua non, est enim prorsus eadem ratio: ergo debet dici quod sit respectus intrinsecus adueniens, & non extrinsecus, contra Mastrium; aut si dicatur esse intrinsecus adueniens, idem debet dici de eductione. Ex quo manifeste patet disparitatem Mastrij non sufficere; nec explicationem ipsius in Logica loco ab ipso citato.

Altera mea ratio ad probandum quod eductio & inductio sit extrinsecus adueniens erat, quia nō sequitur necessario ad extrema, neque ad aliquod præuium possum ex parte eorum. Ad hanc respondet num. 5. negando antecedens, (omitto alteram responsionem, quam dat ex Lycheto, quia paulo ante impugnata est, & ipsemet videtur hanc præferre;) nam respectus, inquit, eductionis necessario sequitur ad calorem in subiecto, vel è subiecto productum, neque calor est terminus eductionis secundum se absolute inspectus, sed calor productus in subiecto & ad illum ut sic sequitur necessario eductio.

Hanc responsionem ex dictis constat nullius esse momenti. Sed claritatis causa hic etiam eam breuiter impugno.

Primò, quia calorem esse in subiecto vel è subiecto productū non est aliquid antecedens ipsam eductionem; nam ab ipsa eductione formalissime habet esse productum in, aut ex subiecto: ergo erit respectus extrinsecus adueniens.

Secundo, quia si sufficeret ad hoc ut esset respectus intrinsecus adueniens quod, licet nō sequatur ad subiectum, & calorem absolute considerata; necessario tamen sequatur seu insurgat ad calorem in subiecto, aut è subiecto productum; sequetur à paritate rationis quod unio, quæ, licet nō sequatur ad materiam & formam absolute considerata, sequitur tamen ad formam in materia, ut asserit Mastrius, sit intrinsecus adueniens contra ipsum, & omnes Scotistas, & sicut potest dici quod forma secundum se non sit terminus eductionis, sed ut in subiecto, aut è subiecto producta, similiter poterit dici quod forma non sit terminus unionis secundum se absolute considerata, sed ut in materia.

Tertiò, quia sicut potest dici quod eductio sit intrinsecus adueniens, quia licet nō sequatur ad extrema absolute considerata, sequitur tamen ad formam positam in subiecto: ita potest dici quod transmutatio sit intrinsecus adueniens quia licet non sequatur ad agens & subiectum absolute

confi

considerata, sequitur tamen ad illa, posita forma in materia hoc autem, est contra Mastrium. Quod si non dicatur propter hoc quod transmutatio sit intrinsecus adueniens, idem sane debet dici de educatione.

Eodem ipso numero ait Scotum, dum ait educationem esse relationem intrinsecus aduenientem, nullo modo recipere explicationem meam. Mea autem explicatio est ab ipso Mastrio *num. 46.* proposita; quod quemadmodum in re producta possunt considerari duæ productiones, una quæ manet tantum in fieri, altera quæ manet in facto esse, & sequitur ad priorem, ex quibus prima est respectus extrinsecus adueniens, altera intrinsecus: ita etiam in re educata possunt considerari duo respectus, unus qui est tantum in fieri, & alter qui manet in facto esse, & sequitur ad rem in sententia communiore admittente hunc secundum respectum, ex quibus prior est extrinsecus adueniens, alter intrinsecus.

Hoc autem supposito dixi Scotum, ut verum sit, quod dicit, intelligendum de secundo respectu non de priori.

Hanc expositionem meam asserit Mastrius non recipi à Scoto villo pacto, nec valere, quia loquitur Scotus de productione & educatione, quæ comitatur rem in fieri & non in facto esse tantum, tum quia non in omnibus effectibus daturalia dependentia à causa secunda, præter illam quam fundant cum actu producantur, tum tandem quia in illis effectibus, in quibus utraque illa dependentia reperitur tam in fieri, quam in facto esse, seu conservari, eiusdem rationis sunt prima rei productio & conservatio, atque ideo etiam in omnibus effectibus admitteretur illa duplex productio vel educio, quam Poncius comminiscitur, de utriusque idem iudicium fieri debere, quod nempe sunt vel non sunt respectus intrinsecus aduenientes vel extrinsecus.

Hanc etiam impugnationem Mastrii refutavi sufficienter supra, sed dico hic iterum Mastrium me non intellexisse, nam ego non eram locutus de duplici respectu, quorum unus tantum esset in fieri & alter in facto esse, sed de duplici, quorum uterque esset in fieri & unus tamen maneret etiam in facto esse.

Vnde concedo Scotum locutum de educatione, quæ comitatur ipsum fieri rei & non tantum in facto esse, quia nullus est respectus in facto esse, qui non fuit in fieri etiam, quamvis iuxta doctrinam, quam supposuit Scotus, aliquis esset in fieri, qui non esset in facto esse.

Itaque in ipso fieri formæ educatæ iuxta sententiam, quam supposuit Doctor, sunt duo respectus educationis, unus qui nihil præsupponit ex parte extremorum, ad quod necessarium sequitur, & hic est respectus extrinsecus adueniens; alter qui sequitur necessario, supposito illo priori respectu & ipsum præsupponit tanquam rationem fundandi, aut conditionem sine qua non, & qui manet in facto esse dum res manet & causa à qua producit, & hic est respectus intrinsecus adueniens, deque eo loquitur Scotus. Quamvis ergo Scotus loquatur de educatione, quæ comitatur rem in fieri, quid hoc facit contra me, qui hoc ipsum fateor? Per quod patet ad reliquam partem discursus Mastrii; neque enim in re clara liber ad tedium sollicitare lectoris patientiam, aut in impugnandis nugis minutius hæere.

Postea eodem *num. 5. 1. principaliter*, proponit meam doctrinam de definitione Actionis, quatenus assero eam quam tradidit Author sex principiorum, nempe, quod Actio sit illa, secundum quam in id, quod subiicitur, agere dicitur, esse quidem bonam, sed non comprehendere omnem actionem de genere actionis; sed solas & omnes actiones causarum efficientium, quia non comprehendit informationem quasi activam formæ, neque in fluxum materiam in formam eductam, & etiam quatenus dico quod actio ut sic comprehendens omnem actionem huius Prædicamenti possit describi esse accidens, quo mediante aliquid communicat esse alteri. Actio vero causæ, ut sic, possit describi esse accidens à quo actualiter denominatur producere aliquid, aut dare ipsi esse absque receptione aut informatione aut inhaesione.

Mastrius autem *num. 5. 2.* negat hanc doctrinam reperiari apud Scotum 4. d. 1. 3. q. 1. sed potius oppositam.

Sed imprimis ex illo ipso loco Doctoris quem eodem

num. citat Mastrius ex 4. d. 1. 2. q. C. patet doctrinam meam esse iuxta Scotum, quia dum dubitat an spectat informatio ad Prædicamentum passionis, aut Actionis, capiendū Actionem ut sic, prout comprehendit respectum non tantum agentis ad passum, sed etiam informantis ad subiectum, patet quod non puraverit Actionem ut sic de Prædicamento actionis comprehendere tantum respectum agentis: & hoc ipsum dubium Scoti sufficit ut non intelligatur definitio Porretani de omni Actione spectante ad genus Actionis, sed solum de respectibus Agentis proprie dicti quale est solà causa efficiens. Et hoc ego tantum volui dum proposui illam meam doctrinam tanquam Scoti, hoc est tanquam conformem ipsius principiis. Ad alterum autem quod asserit Mastrius oppositum meæ doctrinæ reperiari apud Scotum. Respondeo id tam falsum, quam reliqua quæ contra me hæcenus adduxit Mastrius, & nego Scotum asseruisse vllibi omnem actionem spectantem ad Genus Actionis comprehendere sub definitione Actionis assignata à Porretano, si enim hoc assereret, non posset dubitare an informatio formæ spectaret ad Genus actionis; nam certum est quod non comprehendatur sub illa definitione. Nego etiam quod omnis actio causæ efficiētis, quæ est respectus extrinsecus adueniens, non comprehendatur sub illa definitione Porretani, quamvis sub ea non comprehendatur omnis actio ipsius, quæ non esset talis respectus supposito, quod habeas aliquam actionem quæ non sit talis respectus.

Itaque supponendo quod causa efficiens habeat duas Actiones, unam, quæ sit relatio extrinsecus adueniens, alteram quæ sit intrinsecus; de hac secunda certum est, quod non spectet ad prædicamentum Actionis; nec ego id somniaui; sed manifeste locutus sum, ut loqui debui, de omni actione causæ efficiētis, quæ esset respectus extrinsecus adueniens.

Absolute autem poterā dicere iuxta mea principia, quod omnis omnino actio respectiva causæ efficiētis comprehendatur sub definitione Porretani; quia secundum me causa efficiens non habet vllam actionem respectivā, quæ esset intrinsecus adueniens; & quamvis Scotus videatur admittere aliquas tales, explicui ipsum sæpe, & iterum modo explicui intelligendum non absolute in propria sententia, sed in sententia communiore suo tempore, admittente aliquos respectus sequentes terminum productum, supposita actione efficiētis de Prædicamento actionis, quæ est relatio extrinsecus adueniens; quam sententiam ego puto non esse veram, quia non video necessitatem vllam illius secundæ actionis.

Ut autem melius intelligatur tota hæc res & mea sententia, Existimo causam creatam effectivam nullam actionem respectivam habere præter relationem extrinsecus aduenientem, per quam educit formam ex materia eamque inducit: nam per hanc solum realiter consideratam & educit formam & eam inducit & transmutat subiectum formæ & producit quodcumque compositum, quod posita illa actione resultat necessario, absque vlla alia actione respectiva realiter distincta, & frustra omnino diceretur poni vllam aliam actionem. Præter hanc autem actionem causæ efficiētis materia habet respectum extrinsecus aduenientem ad formam: qui respectus potest bene reduci ad prædicamentum passionis, quia per eam patitur materia à forma recipiendo ab ipso aliquid esse. Deinde forma dicit alium respectum extrinsecus aduenientem ad materiam, quæ est informatio seu inhaesio, & hic potest optime reduci ad prædicamentum Actionis: neutri autem ex his respectibus convenit definitio Porretani, si proprie capiantur verba eius, ut manifestum est.

Præter illos autem respectus, qui realiter sunt uniones duæ quæ intercedunt inter subiectum & formam educatæ, nego vllum alium respectum intervenire qui sit intrinsecus adueniens, quia omnino superfluit, cum nulla sit necessitas, aut usus eius. Hæc est mea doctrina in re independentem ab Autoritate; & si Mastrius velit aliquid contra dicere, ego ut ex ratione agat, ne teratur tempus in expositionibus autoritatum, quas cuique facile est excogitare.

Quod si doctrina illa sit vera, quæ videtur Scoti, & quam probabiliter defendo in meis novis Commentariis, quod

scilicet ad absolutam in causa sequatur absolutum in effectu sine respectu vlllo anteriori. Tum negare causam efficientem habere vllam actionem, quæ sit relatio, vel intrinsecus vel extrinsecus adueniens, quantum ad meum proprium sensum, cum non vellem me accommodare authoritati.

Per quod patet ad integram impugnationem, quam affert Mastrius per totum num. 52. nec digna est, cui minutius aut distinctius respondeatur, solum aduerto ipsum, dum asserit informationem formæ spectare ad prædicamentum Habitus, abuti nominibus & contra sensum omnium, quot quot vidi, Philosophorum loqui absque necessitate authoritatis, aut rationis: sed cum hoc spectet ad nomen, parum curandum est.

Deinde num. 53. adducit meam doctrinam num. 26. de natura actionis mediæ, in qua aliqua impugnat quæ examinare placeat. Imprimis quamuis fateatur meam primam conclusionem esse veram qua assero quando effectus aliquis non potest produci nisi à determinata causa, non esse necessariam actionem mediam vt producat: tamen negat eam esse veram propter rationem meam, aut saltè, inquit, ratio illa non est ratio à priori veritatis eius, vt postea constabit num. 57. At imprimis non refert quod mea ratio non sit à priori, modo sit bona; esse autem bonam certum est, si nihil aliud opponi possit, quam quod opponit Mastrius, quod vt videatur, proponenda est ipsamet mea ratio, quæ est, quod in casu conclusionis nulla esset necessitas actionis mediæ, quia si esset vlla, maxime vt haberetur denominatio noua producentis in causa & producti in effectu; ad hoc autem non esset necessaria actio media, quia illa denominatio posset provenire vel ab ipsa causa, quæ seipsa produceret talem effectum, vel ab effectu qui seipso produceretur; quemadmodum in sententia asserente actionem mediam, potest de nouo haberi hæc denominatio in causa, quod scilicet ab ipsa egrediatur actio sine aliquo medio inter actionem & causam, cuius ratio est quia actio illa non potest esse nisi à tali causa: nā si posset, certe deberet poni aliquid medium inter ipsam & agens, vt haberetur denominatio illa egredientis à causa. Contra hanc rationem opponit Mastrius posse negari minorem, & cum probatur à me per exemplum de actione, dicit posse negari paritatem quia relatio actionis, & productionis est formalitas & modus à natura institutus ad denominandum aliquid formaliter causans, atque ideo in eo denominandi ordine est ita quo vt non possit esse quid, sed hoc de effectu nequit dici, qui est entitas nata produci & talis denominationis formaliter susceptiva.

Ad hunc discursum dico quamuis mihi non incumbat probare meam minorem, in qua negavi necessitatem actionis mediæ ad dandum denominationem producentis in casu conclusionis, quia sufficiebat soluere rationes necessitatis, quas assignarent aduersarii; tamen optime probatum esse exemplo actionis inter quam & effectum in tali casu esset summa paritas quantum ad non exigendum aliam actionem mediam: neque prorsus oppositum ostendit Mastrius: nam actio non esset instituta à natura ad dandum illam denominationem, nisi ex se & natura sua esset ad hoc apta, & nisi ad hoc requireretur: sed prorsus non esset ad hoc apta nisi esset talis naturæ vt non posset egredi ab alia causa: nec esset ita quo vt non possit esse quid; & potest optime colligi quod sit ita quo vt non possit esse quid, quia est sic determinata, vt non posset ab alia causa provenire.

Vnde cum effectus in casu conclusionis nequeat ab alia causa provenire, omnino erit à natura institutus vt egrediatur seipsa absque actione intermedia, & vt tribuat denominationem agentis; vel saltè causa ipsa erit sic à natura instituta, vt habeat à seipsa denominationem agentis, quando egreditur seipso effectus, tam bene quam actio est instituta vt tribuat denominationem agentis, aut vt egrediatur seipsa ab agente.

Videamus autem quomodo ipsemet probat num. 57. illam conclusionem meam & suam etiam. Dicit ergo regulam dignoscendi quando actio distinguitur realiter ab effectu producto esse hanc: quando effectus ita producit à causa, vt nequeat habere esse, nisi per habitudinem ad illam & sine tali habitudine existere, tum actio est cum effectu

identificata; secus, si non. Cuius ratio à priori est secundum ipsum, quia signum distinctionis realis inter aliqua duo est separatio possibilis & ideo quando fundamentum potest esse absque aliqua relatione, distinguitur realiter; quando nequit, identificabitur ipsi realiter.

At certe nec conclusio mea probatur sufficienter per hanc doctrinam neque à priori, neque à posteriori. Nam in primis falsum est quod defectus separabilitatis realis arguat identitatem realem: nam certum est vnam relationem non posse esse absque correlatione, & tamen non minus certum est, quod distinguantur realiter, & in sententia communiori Scotistarum partes vnitæ, vt sic nequeunt esse sine toto, nec è contra, & tamen distinguuntur realiter à toto: ergo quamuis non posset effectus esse absque actione, nec hæc sine illo; non sequitur propterea præcisè quod non distinguantur realiter.

Rursus quamuis fundamentum relationis quod non posset esse absque aliqua relatione in ipsomet subiecta identificaretur illi, non propter inseparabilitatem præcisè, sed quia etiam nullum aliud possit assignari indicium distinctionis realis inter illa; & quamuis hinc sequeretur, quod in casu conclusionis passio, quæ poneretur in effectu, non distingueretur realiter ab effectu, tamen non haberetur quod non distingueretur realiter ab actione media, si daretur; imò aliunde haberetur manifeste quod sic, quia quod distinguitur realiter ab aliquo & non subiectatur in ipso, distinguitur realiter ab omni, quod subiectatur in ipso, effectus autem distinguitur realiter ab Agente & non subiectatur in agente: ergo distinguitur ab omni illo quod subiectatur in ipso, & consequenter ab actione si daretur; an autem detur certe non potest ex hoc capite deduci, sed potius deduci debet, ex mea ratione, nempe quod non sit necessaria in casu conclusionis & quod non sint multiplicanda entia sine necessitate.

Eodem numero fateatur veram etiam esse tertiam meam conclusionem, qua assero requiri actionem mediam quando effectus potest produci à pluribus causis: sed dicit meam probationem non recte procedere, imò inquit directe videtur destruere probationem primæ conclusionis. Examinemus hoc quæso; nā error esset maximus, quæ pretendit Mastrius, à quo debeo me purgare; sed vereor vt id posset fieri, quin in Mastrium reiciatur. Mea probatio est; quia denominatio producentis est denominatio realis, ergo debet ab aliqua causa reali provenire, sed sine actione media non daretur causa, à qua proveniret in casu conclusionis: neque enim proveniret ab ipsa causa, neque ab effectu, neque ab utroque simul; quia uterque simul posset existere, quin haberetur ista denominatio.

Quam rationem confirmaui quia nihil finitum potest habere denominationem novam absque causa aliqua intrinseca vel extrinseca à qua proveniret: ergo quandoquidem ignis verbi gratia, quando producit calorem, habet denominationem producentis, quam ante non habuit, debet esse aliquid à quo proveniret; nihil autem esset præter actionem mediam: ergo. Hanc rationem dicit Mastrius videri destruere probationem primæ conclusionis, quia si necessaria est actio media vt habeatur denominatio realis causæ, eadem quoque necessitas erit in casu primæ conclusionis; vel si ea necessitas ibi suppleri posset absque actione media, poterit etiam in casu tertie conclusionis. Quod magis euidenter ostenditur ex mea confirmatione præmissa: si enim impossibile est aliquid finitum denominari causam absque actione media, quia non fit transitus de contradictorio in contradictorium absque mutatione, sane hæc ratio, inquit, militat tam in casu primæ conclusionis quam alterius.

Itano tibi videtur Mastrius? At ego certe non putavi creatos adhuc oculos, quibus id videri posset. Reflecte quæso & vide de nouo, an idem cum probabilitate vlla videri possit de utroque casu. Principium meum est quod non possit haberi aliqua denominatio vlla realis absque aliqua causa vel extrinseca vel intrinseca à qua provenire possit: capio autem causam, vt tollam omnem quæstionem de nomine, & omnem dubitationem, pro quocumque, sine quo posito non haberetur denominatio, & quo

quo posito haberetur, siue sit vera causa, siue conditio siue quanon, & sic intellecto principio meo est euidentiſſimum. Videamus iam an concludit actionem mediam in vtroque casu, & imprimis certum est quod concludat illam in casu tertiæ conclusionis, quia siue actione media, nihil assignari potest vnde provenire posset, neque tanquam à causa, neque tanquam à conditione: quia cætera omnia quæ sunt assignabilia possent esse absque illa denominatione, verbi gratia, potest esse ignis approximat, & potest esse calor ille ipse, qui produci- tur ab igne in aqua, absque eo quod producatur ab igne, & consequenter potest esse ille calor, quin dicatur vere quod ignis producat calorem: ergo vt dicatur produ- cere illum calorem, debet esse aliquid aliud præter ignem, aquam, & calorem, ad hoc vt habeatur illa deno- minatio: sed nihil aliud est excogitabile præter actionem mediam: ergo in illo casu convincitur debere intercede- re actionem mediam vt habeatur illa denominatio, si ve- rum sit illud principium.

In casu verò primæ conclusionis proſus nihil conclu- dit; nam quando effectus petit essentialiter ab vna causa produci, cum produciatur talis effectus, habetur qui- dem denominatio realis producentis; causa enim realiter producit illum effectum, & debet esse aliquid vnde pro- veniat illa denominatio, non tamen aliquid distinctum à causa & effectui, nec consequenter actio media, quia illa denominatio provenire potest vel ab ipsa, supposito effe- ctui, vel ab effectu ipso; quandoquidem non posset esse causa & ille effectus quin causa habeat illam denomi- nationem. Ex quo videre potest Maſtrius quod illa mea pro- batio curat in casu tertiæ conclusionis, & quod non cura- rat in casu primæ conclusionis. Sed ne ipsi mea confirma- tio suffragatur: nam in ea non dixi, quod nihil finitum possit esse causans absque actione media; sed quod nihil finitum possit habere denominationem novam realem abs- que aliquo, ex quo posset provenire nova denominatio, & hinc intuli quando causa aliqua haberet denominationem realem causantis, quæ non posset provenire à causa & effectu causato simul positus, vt contingit in casu tertiæ conclusionis, quod verò deberet esse aliquid aliud, vnde proveniret: & consequenter actio media, quia nihil aliud posset sufficere. Sed inde non posset inferri, quod in casu primæ conclusionis deberet dari actio media, vt causa fini- ta haberet denominationem causantis, quia denomi- natio illa causantis posset provenire ab ipsamet causa, posito effectu, vel ab ipso effectu, vel ab vtroque, ita vt nihil aliud realiter requiri deberet, quandoquidem iis solis po- sitis necessario sit illa denominatio.

Uterius num. 45. asserit absolute falsum esse quod doceo in eadem tertiæ mea conclusione, nempe intercedere actio- nem mediam, quando effectus est indifferens vt produca- tur à pluribus causis, quia hoc est contra Scotum, qui ne- gat relationem vllam esse priorem termino; vnde cum ego concedam actionem esse relationem, teneor consequenter concedere eam esse posteriorem non priorem termino; vnde, inquit, magis inconsequenter loquitur quam recentiores, qui dicunt actionem esse mediam & priorem, quia po- nunt eam esse quid absolutum.

At vt ab hoc incipiam, nescio quomodo ex eo quod actio dicatur esse relatio magis consequens sit quod non præcedat effectum quam si dicatur esse modus absolutus, tam enim meo iudicio repugnat modum esse priorem re ad quam essentialiter determinat, quam relationem, & si aliquis talis modus possit esse prior, certe & relatio po- terit.

Quod autem relatio possit esse prior termino, modo sit productio ipsius, seu id per quod formaliter ponitur, tan- quam per rationem qua, ostendi tum quia non potest ostendi vnde id repugnaret, tum quia relatio paternitatis in divinis est prior suo termino hoc est filio, sicut & i, se- met Pater, quia illa relatio est productio filij, vt commu- niter responderi solet. Ad Scotum autem respondi dum ait absolutum in causa sequi absolutum in effectu cum intelligendum sic, vt non debeat esse aliquid absolutum median inter causam & affectum priorem termino seu

effectu; & quando dicit relationem sequi ad effectum, cum intelligendum de relatione intrinsecus adveniente, non de relatione extrinsecus adveniente, nec consequen- ter de actione quæ est de prædicamento actionis.

Has responsiones adducit ipsemet Maſtrius, & contra opponit num. 55. quod ipse confutaverit portentosas illas relationes termino non indigentes disput. 5. Phys. quaest. 2. & addit quamvis aliqui præter me excogitaverunt rela- tiones priores termino, neminem tamen præter me ad- misisse relationem vllam quæ præcedat fundamentum, & per quam suum fundamentum accipiat esse, qualem ego comminiscor in mea hac solutione. Vnde inquit tam mi- ra est illa mea responsio quam monstruosum esset rela- tionem præcedere suum fundamentum ac etiam produ- cere.

Addit ulterius non responderi communiter ad illam difficultatem de paternitate, vt ego respondi; sed respon- deri potius quod licet paternitas sit simul natura cum fi- lio, tamen adhuc stet quod sit prior origine filio, & circa hoc aliqua alia conglomerat, quæ ex impugnatione ho- rum nullius esse momenti patebit. Dico ergo primo illum non confutasse sufficienter doctrinam illam meam de prioritate relationum, quibus producuntur termini ipsa- rum, vt patet ex mea Appendice in qua reiecti ipsius impu- gnationes; & si portentosa ipsi videantur tales rela- tiones, ea tamen portenta convinci meis rationibus qui- bus ille non satisfecit.

Dico secundo si aliqua relatio admitti debeat ex parte termini, quæ sit correlatio actionis & passio de prædica- mento passionis, illam debere esse priorem suo funda- mento qui est terminus actionis, & si nullus alius præter me hoc asseruit, mihi hoc existimo cedere debere in ho- norem quod indagaverim cum fundamento aliquid novi in hac materia; quod si non posset esse relatio aliqua prior fundamento, tum negari debet passio talis & dicendum quod actio non habeat correlationem vllam, quod totum ex dictis eo loci satis patet; siue portentosum sit aut mi- rum, de qua censura non curandum.

Dico tertio, non videri mihi quod intellexerit Maſtrius quomodo applicaverim exemplum illud de Paternitate Divina ad propositum præsentis difficultatis. Dixi eo exemplo colligi quod aliqua relatio possit esse prior ter- mino, & si aliquis quærat quomodo id posset fieri cum relationes communiter soleant præsupponere terminum, Respondi cum communi omnium, quos vidi, bonorum Scotorum sententia, rationem esse quod illa relatio Pa- ternitatis sit productio filij, & consequenter non possit præ- supponere ipsum, sed potius aliquomodo debeat ipsi præ- supponi, cæteræ vero relationes quæ præsupponunt termi- num, non esse productiones termini neque habere ex na- tura sua, cur deberent ipsi præsupponi, sed potius præexi- gere terminum, quia siue termino præsupposito nulla alia causa sufficiens assignari potest ex qua emanent.

Ait autem Maſtrius non sic responderi communiter, sed quod licet paternitas sit simul natura cum filiatione, & Pater cum filio, adhuc tamen stat, quod Pater sit prius origine filio. Sed quid hoc ad rem? Concedo, & id ipsum in mea responsione supposui, quod paternitas & pater siue prius origine filio & filiatione; sed quaeritur ulterius cur paternitas possit esse sic prius suo termino, alia vero rela- tiones non possint esse, & sane non puto Maſtrium dare posse aliam rationem bonam, quam illam ipsam à me da- tam, nempe quod paternitas sit ipsamet productio termi- ni; & quod non repugnet eam esse talem, quamvis sit re- latio. Sed vt magis directe veniam ad principale propo- situm. Assumo quod concedit Maſtrius hic, nempe Pa- ternitatem & Patrem esse priorem origine filio & filia- tione, licet sit relatio & consequenter sit aliquo modo simul naturæ; hinc infero intentum meum, nempe quod actio seu productio creata quamvis sit relatio possit esse prior origine termino suo, & infero ulterius non esse tam por- tentosas relationes [priores terminis, & iis non indi- gentes tanquam prioribus, quam putavit Maſtrius, cum ipsemet talem aliquam admittat.

Adducit §. Glossa vero, contra explicationem quam

quam ego adhibui ad authoritatem Scoti, qui videtur dicere quod ad absolutum in causa sequatur absolutum in effectu, vnum locum ex eodem Scoto 2. dist. 1. quæst. 2. cui videtur meam explicationem applicari non posse: dicit enim, *Cum igitur dicis quod quia causa dat esse, ideo effectus recipit esse, dico quod si intendas per ly quia reduplicatorem relationis in causa, vel aliquam realitatem nouam in causa sine relatione, sine absolutam, propositio falsa est.* Et hinc Maffius infert me non vidisse Doctorem, vel voluisse ipsum eludere.

Sed adhuc Maffius non conuincit tam euidenter quam putat intentum, etiam dum de Authoritate agitur; dico enim Scotum hoc loco intelligi posse de causa vt sic, non de causa creata ac finita, ita vt sensus sit, quod causa vt sic vt causet non indigeat relatione, aut realitate aliqua absoluta, aut respectiva superaddita, quia posset sufficere in aliqua causa absolutum istius causæ; quod certum est, quia Deus potest causare sine vilo superaddito, & consequenter causa vt sic non indiget aliquo superaddito ex natura sua quatenus causa præcise, alias Deus non posset causare sine superaddito, quod est falsum. Sed hinc non sequitur quin causa creata indigeret aliquo superaddito, non quidem absoluto, neque respectivo ex Prædicamento Ad aliquid, sed respectivo ex Prædicamento Actionis.

Sed quia ego ipse fateor Scotum magis fauere sententiæ neganti relationem præuiam, & vt ante dixi, in Commentariis meis ad secundum defendo illam sententiam; Si contra meam sententiam de relatione priore termino aliquid vult differere Maffius, rogo vt, omiſſa authoritate, agat ex ratione & probet non dari tales relationes.

Propono autem ipsi breuiter meam sententiam abstrahendo ab Authoritate. Imprimis assero causam finitam non posse producere effectum, qui possit ab alia causa procedere absque actione in se subiectata, quæ sit respectus extrinsecus adueniens & prior termino, non quidem tempore, sed natura vel origine, ac independens à termino tanquam à priori. Cuius fundamentum est quod non repugnet talis relatio sic prior termino, & quod de facto in diuinis detur talis, verbi gratia paternitas diuina; & quod aliquid præsuppositum termino debeat haberi distinctum à causa & effectu, nihilque aliud potius quam relatio extrinsecus adueniens.

Præterea quia passio realiter distincta ab actione deberet subiectari in effectu qui producit, si daretur talis passio; & quia etiam deberet esse prior illo effectu & nullo modo dependens ab effectu tanquam à priori, id autem difficile est, & non necessariū admittere. Dico, seclusa authoritate, mihi probabilius esse quod non detur talis passio, sed quod sufficiat ipsamet actio subiectata in Agente, non vero in passio, (vt minus recte videtur Maffius intellexisse me) quæ actio possit denominare & causam agere ac causare & effectum produci, sicut volitio potest denominare, voluntatem volentem & obiectum volitum. Nec refert quod volitio non sit actio nisi Grammaticaliter dicta, (vt infulse opponit hic Maffius huic ipsi exemplo à me ante adducto in Logica) & quod ideo non requiratur vt ei vera passio correspondeat ex parte obiecti, sicut secundum ipsum opus est, vt correspondeat in effectu passio actioni Agentis: nam quod ego dico est quod quemadmodum potest tribuere volitio denominationem volentis & voliti: ita actio possit tribuere denominationem producentis & producti, & quamuis actio sit actio proprie dicta & non grammaticaliter & secundum vocem, tamen nego quod requiratur passionem vllam in termino seu effectu, & asserere oppositum est petere principium.

Hæc est mea propria doctrina, quam tenendo in nullas mihi videor me conicere angustias, sed prorsus existimo nulla ratione posse defendi cum vlla apparentia oppositum; nisi recurrendo ad principia, quæ ipse adduco in nouis Commentariis ad secundum sententiarum; illa enim videntur mihi probabilia.

Ad quod addo hanc meam sententiam nullam prorsus pauci difficultatem spectata ratione, nec eam possi-

cum vlla probabilitate impugnari alia ratione melius, quam si dicatur esse superfluum actionem relationem priorem effectu, quia denominatio illa causantis in causa potest aliunde provenire, & si id ostendatur omnino, melius erit negare actionem præuiam.

Addo vltius si non detur actio præuia, nullo modo requiri actionem posteriorem effectu, cuius nullus prorsus est usus.

Tandem Maffius concludit integrum articulum suum quintum contra me nimis laboriose, sed parum vtiliter, nisi fallor, confectum, impugnatione doctrinæ meæ de vnione, quam habeo, q. seq. n. 56. in qua dico vnionem subiecti ad formam esse respectum extrinsecus aduenientem, spectantem ad genus passionis, per quem subiectum mouetur ab efficiente ad aliquam formam.

Maffius contra ait hanc vnionem non spectare ad prædicamentum passionis, nec bene dici à me quod sit respectus per quem subiectum mouetur ab efficiente ad formam. Quod probat quia vnio formalis quæ extrema vniuntur, habet pro extremis solummodo subiectum & formam & præscindit ab Agente, vnde diuersa est à receptione, quæ ponitur in prædicamento Passionis, & respicit agens à qua subiectum recipit formam; quæ quidem inquit distinctio sufficienter colligitur ex diuersis earum formalibus effectibus, quia à passione dicitur subiectum calefactum, per quod significatur habitudo ad agens, sed ab vnione formali caloris cum subiecto dicitur subiectum calidum, non calefactum, in qua denominatione sola exprimitur informatio & receptio; non autem passio, quia cum passio sit actus huius ab hoc, non dicit receptionem formæ quocumque modo, sed vt est in fieri vi agentis, vnio autem denominatur in facto esse, ac in esse quieto absque vilo respectu ad agens: quare non spectat ad Prædicamentum passionis, sed habitus.

Hanc impugnationem breuiter refuto: si vnio qua vniuntur subiectum formæ, non sit receptio, quæ est de genere passionis, debet subiectum habere aliam aliquam receptionem, quæ ergo quid sit illa alia receptio, aut cuius receptio est, non certe ipsius Agentis; sed alicuius quod ab agente recipitur, nihil autem recipit subiectum ab agente, nisi formam, quod habebit simul & semel duas receptiones formæ & duas vniones ad illam, quod est ludicrum: habebit enim vnionem qua vniuntur formæ & quæ manet in esse quieto, desinente actione agentis; & quam negat Maffius esse passionem, & habebit aliam receptionem, quæ est passio, & quæ etiam est vnio ad formam, nam impossibile est intelligere quod subiectum recipiat formam, quin intelligatur eo ipso vniiri formæ.

Cum autem nihil absurdius sit quam ponere huiusmodi duas receptiones in subiecto respectu formæ, satis est ponere vniam tantum vnionem & receptionem quæ quatenus respicit formam absolute & præscindendo ab agente vocatur vnio & ab ea denominatur subiectum habere formam, verbi gratia aqua habere calorem seu esse calidam; quatenus vero illa ipsa vnio terminatur actionem causæ calefacientis, dicitur passio correspondens illi actioni. Mirum autem est, quod Maffius ex diuersis denominationibus & effectibus formalibus concludat diuersitatem realem duarum receptionum, cum ex diuersis denominationibus prouenientibus ab intellectu & voluntate non possit colligi ab vilo Scotista quod distinguantur realiter.

CONCLUSIO IV.

De Passione.

53. **E**X dictis de actione non erit difficile quid sit passio intelligere: vnde supposita doctrina præmissa de actione, breuiter hæc quæstio expedienda est. Itaque si loquamur de passione vt sic, prout comprehendit omne illud, à quo aliquid formaliter habet produci, à quocumque demum producat, siue à causa materiali, siue ab efficiente, siue à finali, per hoc ipsum sufficienter describitur, quod dicatur esse illud, à quo formaliter habet res produci. Si vero loquamur de passione, prout correspondet causæ efficienti, optime describitur esse, id, à quo formaliter habet effectus produci à causa efficiente.

Quid passio vt sic.

Quid passio correspondens actioni efficienti.

Dicti: